

**T.C.
HARRAN ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

KIRIKHAN (HATAY) YÖRESİNİN ETNOBOTANİK ÖZELLİKLERİ

Hülya ARSLANTAŞ

BİYOLOJİ ANABİLİM DALI

**ŞANLIURFA
2020**

**T.C.
HARRAN ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ


KIRIKHAN (HATAY) YÖRESİNİN ETNOBOTANİK ÖZELLİKLERİ

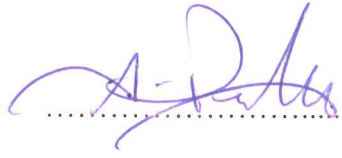
Hülya ARSLANTAŞ


BİYOLOJİ ANABİLİM DALI

**ŞANLIURFA
2020**

Prof. Dr. Ömer Faruk KAYA danışmanlığında Hülya ARSLANTAŞ'ın hazırladığı “**Kırıkhan (Hatay) Yöresinin Etnobotanik Özellikleri**” konulu bu çalışma 29/07/2020 tarihinde aşağıdaki jüriler tarafından oy birliği ile Harran Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Biyoloji Anabilim Dalı'nda YÜKSEK LİSANS TEZİ olarak kabul edilmiştir.

Danışman : Prof. Dr. Ömer Faruk KAYA 

Üye : Doç. Dr. Arif PARMAKSIZ 

Üye : Dr. Öğr. Üyesi Hatice TOSYAGÜLÜ ÇELİK 

Bu tezin Biyoloji Anabilim Dalında Yapıldığını ve Enstitümüz Kurallarına Göre Düzenlendiğini Onaylıyorum.

Doç. Dr. İsmail HİLALİ
Enstitü Müdürü

Bu çalışma HÜBAK Tarafından Desteklenmiştir.
Proje no: 19357

Not: Bu tezde kullanılan özgün ve başka kaynaktan yapılan bildirişlerin, çizelge, şekil ve fotoğrafların kaynak gösterilmeden kullanımı 5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanundaki hükümlere tabidir.

İÇİNDEKİLER

Sayfa No

| | |
|--|-----|
| ÖZET | ii |
| ABSTRACT | iii |
| TEŞEKKÜR..... | iv |
| ŞEKİLLER DİZİNİ..... | v |
| ÇİZELGELER DİZİNİ | vi |
| SİMGELER ve KISALTMALAR DİZİNİ | vii |
| 1. GİRİŞ | 1 |
| 2. ÖNCEKİ ÇALIŞMALAR..... | 4 |
| 3. MATERYAL ve YÖNTEM..... | 8 |
| 4. ARAŞTIRMA BULGULAR ve TARTIŞMA..... | 12 |
| 4.1. Araştırma Alanının Coğrafyası | 12 |
| 4.2. Araştırma Alanının Tarihçesi | 13 |
| 4.3. Araştırma Alanın Jeolojisi | 14 |
| 4.4. Araştırma Alanındaki Bitkilerin Etnobotanik Özellikleri | 15 |
| 5. SONUÇLAR ve ÖNERİLER..... | 81 |
| KAYNAKLAR | 88 |
| ÖZGEÇMİŞ | 90 |
| EKLER..... | 91 |

ÖZET

Yüksek Lisans Tezi

KIRIKHAN (HATAY) YÖRESİNİN ETNOBOTANİK ÖZELLİKLERİ

Hülya ARSLANTAŞ

Harran Üniversitesi
Fen Bilimleri Enstitüsü
Biyoloji Anabilim Dalı

Danışman: Prof. Dr. Ömer Faruk KAYA
Yıl: 2020, Sayfa: 104

Bu çalışmanın amacı; Hatay ilinin Kırıkhan ilçesinde yaşayan halkın geleneksel olarak kullanmakta olduğu bitkileri belirlemek ve bu bitkilerin kullanım çeşitliliğini saptayıp, etnobotanik açıdan önemini ortaya koymaktır. Yapılan bu etnobotanik çalışma sonucunda 60 familya ve 116 cinsle bağlı 129 takson (89 tür, 28 alttür ve 12 varyete) tespit edilmiştir. Bu taksonlar; Mycophyta aleminden Ascomycota divizyonu (2 takson) ve Plantae aleminden Pteridophyta divizyonu (1 takson) ile Spermatophyta divizyonunun Gymnospermae (1 takson) ve Angiospermae (125 takson) alt divizyonuna aittir. En fazla takson içeren familyalar sırasıyla Asteraceae (12), Fabaceae (12), Rosaceae (12), Lamiaceae (10) Brassicaceae (6) ve Malvaceae (5) iken, cinsler açısından ise *Citrus* L. (4), *Allium* L. (2), *Malva* L. (2), *Mentha* L. (2), *Morus* L. (2), *Orcis* L. (2), *Quercus* L. (2), *Ranunculus* L. (2), *Rosa* L. (2) ve *Trifolium* L. (2) olup, diğer cinsler ise 1 takson ile temsil edilmektedir. Taksonlar fitocoğrafik bölgeleri açısından Akdeniz (18), Doğu Akdeniz (14) Avrupa-Sibirya (4), İran-Turan (4) ve bilinmeyenler (89) olarak sıralanmıştır. Taksonların 54 tanesi fanerofit, 33 tanesi hemikriptofit, 22 tanesi terofit, 10 tanesi geofit, 7 tanesi kamefit, 1 tanesi eğrelti, 1 tanesi mantar ve 1 tanesi likendir. Taksonları kullanım amaçları bakımından değerlendirdiğimizde; 57 tanesinin gıda, 55 tanesinin tıbbi, 25 tanesinin ev eşyası, 5 tanesinin yem, 5 tanesinin oyuncak, 4 tanesinin boya, 4 tanesinin koku, 4 tanesinin süs, 3 tanesinin böcek kovucu, 3 tanesinin yakacak, 3 tanesinin yapıştırıcı, 2 tanesinin temizlik, 1 tanesinin nazar, 1 tanesinin keyf verici, 1 tanesinin avlanma ve 1 tanesinin ise sakız amaçlı olarak halk tarafından kullanıldığı tespit edilmiştir. Ayrıca bu taksonlardan 1 tanesi zararlı olarak tanımlanırken 17 tanesi halk tarafından sadece isim olarak bilinmektedir.

ANAHTAR KELİMELER: Etnobotanik, Yerel isim, Kırıkhan, Hatay, Türkiye

ABSTRACT

MSc Thesis

ETHNOBOTANICAL FEATURES OF KIRIKHAN DISTRICT (HATAY)

Hülya ARSLANTAŞ

Harran University
Graduate School of Natural and Applied Sciences
Department of Biology

Supervisor: Prof. Dr. Ömer Faruk KAYA
Year: 2020, Page: 104

The aim of this study is to determine the plants traditionally used by the people living in the Kırıkhan district of Hatay province and to demonstrate the usage variety of these plants and to reveal their ethnobotanical importance. As a result of this ethnobotanical study, 129 taxa and 116 genera belonging to 60 families (89 species, 28 subspecies and 12 varieties) were identified. 2 of these taxa belong to Mycophyta kingdom, Ascomycota division; 1 of these taxa belongs to Plantae kingdom, Pteridophyta division and 1 of these taxa belongs to Spermatophyta division, Gymnospermae subdivision and the other taxa (125 taxa) belong to Angiospermae subdivision. By the number of taxa they contain, the top families in the area are; Asteraceae (12), Fabaceae (12), Rosaceae (12), Lamiaceae (10) Brassicaceae (6) and Malvaceae (5). By the number of species they contain, the top species in the area are; *Citrus* L. (4), *Allium* L. (2), *Malva* L. (2), *Mentha* L. (2), *Morus* L. (2), *Orcis* L. (2), *Quercus* L. (2), *Ranunculus* L. (2), *Rosa* L. (2) and *Trifolium* L. (2). Other species are represented by 1 taxon. In terms of phytogeographical regions, taxa are listed as Mediterranean elements (18), Eastern Mediterranean elements (14), Euro-Siberian elements (4), Irano-Turanian elements (4) and unknowns (89). 54 of the taxa are phanerophytes, 33 are hemicryptophytes, 22 are therophytes, 10 are geophytes, 7 are chamaephytes and 1 is fern, 1 is fungus and 1 is lichen. When the taxa are evaluated for the aim of usage, 57 of them are used for food, 55 of them are used for medicine, 25 of them are used for household goods, 5 of them are used for fodder, 5 of them are used for toy, 4 of them are used for paint, 4 of them are used for fragrance, 4 of them are used for ornament, 3 of them are used for insect repeller, 3 of them are used for fuel, 3 of them are used for glue, 2 of them are used for cleaning, 1 of them is used for evil eye, 1 of them is used for delighting, 1 of them is used for hunting and 1 of them is used for chewing gum. In addition, one of these taxa is defined as harmful, while 17 are known only as name by the public.

KEY WORDS: Ethnobotany, Vernacular name, Kırıkhan, Hatay, Turkey

TEŞEKKÜR

Son derece titiz çalışma prensipleriyle tezimin her aşamasında bana bilgi ve tecrübeleriyle destek olup, sabır gösteren ve yardımlarını hiç esirgemeyen danışman hocam Prof. Dr. Ömer Faruk KAYA'ya sonsuz teşekkürlerimi sunarım. Yabancı kaynakların çevirisini yapan ve tez yazım aşamasında çok değerli yardımlarını gördüğüm Dr. Öğretim Üyesi Hatice TOSYAGÜLÜ ÇELİK hocama ayrıca teşekkürlerimi sunarım. Doğduğum günden itibaren olduğu gibi tezimin başladığı günden itibaren de arazi ve anket çalışmalarım sırasında hep yanımda olan annem Hacer KÖSE ve babam Mehmet KÖSE ile birlikte tüm aileme, Yüksek Lisansa başlamamda en büyük destekçim olan ve tüm çalışmalarımda yanımda bulunan eşim Emrah ARSLANTAŞ'a şükranlarımı sunarım. Tez çalışmam esnasında bana çeşitli konularda yardımcı olan Öğr. Gör. İbrahim Hakkı Arslan, Biyoloji Öğretmeni Celal ÖZ ve Yüksek Lisans öğrencisi Salih BOZANCI'ya teşekkürlerimi sunarım. Çalışma sırasında bizleri evlerine kabul eden ve misafirperverlik gösteren tüm kaynak kişilere de ayrı ayrı teşekkür ediyorum. Bu çalışmanın gerçekleşmesinde maddi destek sağlayan Harran Üniversitesi Bilimsel Araştırma Komisyonu (Proje No: 19357)'na katkılarından dolayı teşekkür ederim.



ŞEKİLLER DİZİNİ

| | Sayfa No |
|---|-----------------|
| Şekil 4. 1. Kırıkhan'ın coğrafik haritası | 13 |
| Şekil 5. 1. Tespit edilen taksonların yüzde olarak dağılımı..... | 81 |
| Şekil 5. 2. Tespit edilen en fazla taksona sahip familyalar..... | 82 |
| Şekil 5. 3. Tespit edilen en fazla taksona sahip cinsler | 82 |
| Şekil 5. 4. Taksonların fitocoğrafik bölgelere göre yüzde olarak dağılımı | 83 |
| Şekil 5. 5. Taksonların Raunkiaer (1934)'e göre hayat formları dağılımı..... | 83 |
| Şekil 5. 6. Tespit edilen taksonların etnobotanik açıdan yöresel kullanım bilgileri | 84 |



ÇİZELGELER DİZİNİ

| | Sayfa No |
|--|-----------------|
| Çizelge 3. 1 Kaynak kişi listesi | 9 |
| Çizelge 5. 1. Hatay ilinde yapılan etnobotanik çalışmaların sonuçlarının karşılaştırılması | 85 |
| Çizelge 5. 2. Çalışma alanında etnobotanik açıdan ilk kez tespiti yapılan takson isimleri | 86 |



SİMGELER ve KISALTMALAR DİZİNİ

| | |
|------|------------------|
| Ch | Kamefitler |
| Cr-G | Geofit |
| H | Hemikriptofitler |
| Ph | Fanerofitler |
| Th | Terofitler |
| * | Kültür bitkisi |
| • | Endemik |



1. GİRİŞ

Bilinmeyen zamandan beri, insanoğlu tüm temel ihtiyaçları için tabiata bağımlı olmuştur. Etrafında var olan bitki çeşitliliği her zaman merakını kendine çekmiştir. İnsanın bitkilere olan ilgisi yiyecek, barınma ve korunma ihtiyacından başladı. Sonra yaralarına ve hastalıklarına bitkilerin içinden çareler aradı (Schultz, 1990).

Bitkiler insanların varlığından çok daha önceki zamanlardan beri dünya üzerinde yaşamlarını sürdürmektedirler. Pek çok bilim adamı Dünya'nın yaşanabilir olmasını bitkilerin varlığına dayandırmaktadır. Günümüzde de halen bizlerin hayatta kalışından onlar sorumludur (Young, 2007).

Bitkiler hayatımızın yaşam kanıdır, sadece yakıt, yem, yemek, çerçeve çalışmaları gibi evlere ve diğer eşyalara temel kolaylıkları sağlamakla kalmaz, aynı zamanda karşılaşılan birçok hastalığın iyileştirilmesinde iksir görevi görür (Rahman ve ark., 2018).

Bu tarihsel ilişkiye rağmen, tarihi belgeler de etnobotanik terimine pek de sık rastlanılmaz. Buna rağmen bitki toplama amacıyla düzenlenmiş arazi seyahatleri, bu seyahatler sonucu toplanmış bitkilerin detaylı tanımlamalarına rastlanılır (Young, 2007).

Etnobotanik terimi ilk olarak 1895 yılında Amerikalı botanikçi Dr. John William Harshberger tarafından "ilkel ve yerli halklar tarafından yetiştirilen bitkilerin" isimli çalışması olarak ifade ettiği araştırmasını tanımlamak için kullanılmıştır. 1896'da ise Harshberger bu terimi kamuoyuna açıklamış ve bitkileri gıda, koruma, tıp, giyim, avcılık, süs, çit, yakacak odun, kereste, zirai aletler, inşaat malzemeleri ve dini törenler için kullanılan gövdelerinin kültürel durumu sınıflandıran bir alanı olarak belirtmiştir (Rahman ve ark., 2018).

Pei (1995) ise etnobotanik terimini bitkiler ve insanlar arasındaki etkileşimlerin ve ilişkilerin araştırılması olarak tanımlamıştır. Etnobotanik tanımı dört kelime ile özetlemiştir; insanlar, bitkiler, etkileşim ve kullanım. Kökleri botaniğe dayanan etnobotanik, tıp ve botanik bilimi ile her zaman güçlü ve yakın bağlantılara sahip olmuştur.

Örneğin tıbbi amaçla kullanılan bitkilerle ilgili ilk dokümanlara M.Ö. yaklaşık 1770'li yıllar da Hammurabi kanunlarında ve yine M.Ö. yaklaşık 1550'li yıllar da Antik Mısır'da rastlanmıştır. Giza piramidinde bulunan bitkiler, Mısırlıların firavunların ölüm sonrası yaşamlarında tıbbi bitkilerin rolü olduğuna inandıklarının kanıtıdır. Romalılar, Avrupa genelindeki hacli seferlerinde askeri birliklerine yardımcı olmaları için yerel otacılar (şifacılar) aramışlardır. Eski Dünya'da bitkiler para olarak kabul edilmiştir. Tarihi belgelerde egzotik bitki ve baharat satışı için oluşturulmuş antik ticaret rotaları saptanmıştır. Amerika'ya vardıklarında İspanyol istilacılar, karşılaştıkları yerlilerin (Peru ve Meksika yerlileri) kullandıkları bitkilerin kayıtlarını tutmuşlardır (Young, 2007).

Toplumların etnobotanik yapısı; araştırma, bilgi, deneyim, floristik zenginlik, etnik köken, sosyal yapı vb. birçok faktörün etkisiyle meydana gelerek gelişmektedir. Bu bilgiler kuşaktan kuşağa aktarılarak günümüze kadar zenginleşerek ulaşmış ve toplumların kültürleri haline gelmiştir (Köse ve ark., 2005).

Göçebeler, seyahatleri süresince komşu kabilelerle yerel bitkisel tarifler, tedaviler ve ilaçlar (iksirler) paylaşıp değiş-tokuş yaparak bitkilerle ilgili önemli bilgileri muhafaza etmişlerdir. Nesilden nesile geçen bu bilgiler, kayıt altına alınan insanlık tarihinin en erken zamanlarından itibaren yaşamları daha da iyileştirmek için bitkilerin çalışıldığının ve kullanıldığının kanıtı olmuşlardır (Young, 2007).

Yıllar içinde etnobotanik çalışmaların odağı değişiklikler göstermiştir. Bilimsel açıdan bakıldığında özellikle başlangıçta bitkilerin basit envanterleri yapılırken artık tüm yararlı bitkilere odaklanılan detaylı nicel çalışmalar yapılmaktadır.

Bu çalışma ile Hatay ilinin Kırıkhan ilçesinde yaşayan yerel halkın çeşitli amaçlar için (gıda, tıbbi, yakacak vb.) kullandığı bitkiler tespit edilmeye çalışılmıştır. Tespit edilen ve kayıt altına alınan bu etnobotanik özellikler gelecek nesillere miras olarak kalmasının yanında buradan hareket ile yapılacak olan bilimsel çalışmalara da ışık tutacağı ümit edilmektedir.



2. ÖNCEKİ ÇALIŞMALAR

Bu çalışmanın konusu, Hatay ili Kırıkhan ilçesindeki bitkilerin etnobotanik açıdan araştırılması ve kullanım alanlarının, kullanım şekillerinin tespit edilmesidir. Şu ana kadar yapılan literatür taramaları sonucunda genel olarak Hatay ilinde yapılan etnobotanik çalışmalara bakacak olursak;

İlçim ve Varol (1996) tarafından yapılan bu çalışma ile Hatay ve Kahramanmaraş illerinde halkın yörede bitkilerden 21 tanesinden tedavi amaçlı, 16 tanesinden gıda maddesi olarak, 4 tanesinden boya elde etmede ve 9 tanesinden ise değişik amaçlarla yararlandığı tespit edilmiştir.

Ayanoğlu ve arkadaşları (1999) tarafından yapılan bu çalışma ile Hatay yöresinde halk arasında kullanılan tıbbi ve kokulu bitkileri ile yörede buldukları yerleri belirlemek ve toplamak amaçlanmıştır. Çalışma sonucunda 44 farklı familyaya ait 80 tıbbi ve kokulu bitki türü belirlenmiştir. En fazla bitki türüne sahip familya 10 bitki türü ile Lamiaceae familyası olurken bunu 6 bitki türüyle Asteraceae familyası izlemiştir.

Keskin ve Alpınar (2002) tarafından Kışlak beldesinde (Yayladağı-Hatay) yapılan çalışma ile halk arasında kullanılan bitkilere ait 94 yöresel ad ve 32 kullanım şekli hakkında bilgiler tespit edilmiştir. Bilimsel karşılıkları ile verilen bu adlardan 46 tanesi ilk kez saptanmış, 13 tanesinin ise farklı bitkiler için kullanıldığı belirlenmiştir.

Altay ve Çelik (2011) tarafından Antakya (Hatay) pazarlarında doğal bitkilerin çok fazla miktarlarda satılması sebebiyle, semt pazarlarındaki bitkilerle ilgili etnobotanik bir çalışma yapılmıştır. Çalışma da genel olarak pazarlarda sebze ve aktarlarda şifalı bitki olarak satılan bitkiler kullanılmıştır. Yapılan araştırmada bitkilerin bilimsel özellikleriyle, yöre halkı tarafından kullanım şekilleri karşılaştırılmıştır. Çalışma sonucunda 12 familyaya ait 16 taksondan, 15 yöresel kullanım tespit edilmiş, yöresel kullanımlardan da 10 tanesinin gıda amaçlı, 5 tanesinin ise halk ilacı olarak kullanıldığı anlaşılmıştır. Etnobotanik özelliği olan bu bitkilerden

Lamiaceae familyasının 4 tür, Asteraceae ve Cucurbitaceae familyalarının 2 tür ve diğer familyaların her birinin ise birer tür ile temsil edilmekte olduğu tespit edilmiştir.

Altay ve Karahan (2012) tarafından yapılan çalışma ile Mustafa Kemal Üniversitesi Tayfur Sökmen Kampüsü ve çevresinde (Serinyol Beldesi, Alahan ve Zülüflühan Köyleri) bulunan bitki taksonları (doğal, kültür ve egzotik) etnobotanik açıdan değerlendirilmiş olup, bu çalışma sonucunda 28 familyaya ait 43 taksonun 65 yöresel kullanım tespit edilmiştir. Yöresel kullanımların 26'sı gıda, 8'i tıbbi, 6'sı baharat, 4'ü yakacak amaçlı olup, diğer 21'inin ise farklı amaçlar için kullanıldığı tespit edilmiştir.

Yılmaz ve Ok (2012) tarafından yapılan çalışmada ülkemizde nadir bulunan ağaçlardan biri olan Geyik elması (*Malus trilobata* C.K. Schneid.) araştırılmış olup, halk arasında geyicek, havraz, geyik elması, at elması yöresel adlarının olduğu ve bazı yörelerde meyve olarak tüketilmek üzere pazarlarda satıldığı, bazı yörelerde meyvelerinden turşu yapıldığı ve bazı yörelerde ise yaprakları veya meyveleri kaynatılarak boyar madde olarak kullanıldığı bilgilerine ulaşılmıştır.

Kayıkçı ve arkadaşları (2012), Hatay ilinin geofit bitki çeşitliliği açısından zenginliği, var olan türlerin ekolojik, etnobotanik, ekonomik ve ekoturizm potansiyeli incelemiş olup, çalışma sonucunda 5 familya, 24 cinse ait 50 tür tespit edilmiştir. Bu türlerden 6 tanesinin tıbbi, 6 tanesinin gıda amaçlı kullanıldığı ve 1 tanesinin de zehirli olduğu belirtilmiştir.

Altay ve arkadaşları (2015a) tarafından yapılan çalışma ile Mustafa Kemal Üniversitesi Tayfur Sökmen Kampüsü (Hatay-Türkiye)'nün bitki biyoçeşitliliği insan sağlığı açısından incelenmiş ve araştırma alanındaki 185 bitki taksonunun 75'inin alerjen, 80'inin zehirli ve 102'sinin potansiyel tıbbi özellik gösterdiği tespit edilmiştir.

Altay ve arkadaşları (2015b) tarafından Kırıkhan (Hatay) ilçesindeki aktar ve semt pazarlarında satışı yapılan bitkilerin bazı etnobotanik özellikleri araştırılmıştır.

Çalışma sonucunda aktarlarda 70, semt pazarlarında ise 37 bitki taksonun bazı etnobotanik özellikleri tespit edilmiştir.

Karahan ve arkadaşları (2015) tarafından Antakya (Hatay-Merkez)'da tarihi çarşılar ve çeşitli dükkânlarda satışa sunulan odunsu bitkilerden yapılmış el sanatları araştırılmıştır. Araştırma sonucunda 17 familyaya ait 25 odunsu bitki taksonunun; mutfak eşyası yapımında (20), süs eşyası olarak (19), günlük hayatta (13), çocuklar için (6), fırın ve kasaplar için (5), ahşap mimaride (3), eğlence amaçlı (2), müzik aletleri yapımında (9) ve diğer kullanımlar (8) şeklinde toplam 85 farklı kullanımının olduğu tespit edilmiştir.

Erbay ve arkadaşları (2016) tarafından yapılan çalışma ile Türkiye'de anemiye karşı geleneksel tedavide kullanılan 77 takson tespit edilmiş ve bitkilerin bilimsel ve yerel isimleri, familyaları, kullanılan kısımları ve anemideki kullanım şekli hakkında bilgiler elde edilmiştir.

Mert ve arkadaşları (2017) yaptıkları çalışma ile Hatay ilinde doğada yaygın olarak bulunan defne (*Laurus nobilis*), zahter (*Thymbra spicata*), kebere (*Capparis spinosa*) ve meyan kökü (*Glycyrrhiza glabra*) türlerinin bölge açısından önemi ve halk tarafından kullanım alanlarını belirlemiştir.

Abuzar (2018) tarafından yapılan çalışmada Hatay'ın Hassa ilçesi sınırları içinde bulunan Aktepe ve Zeytinoba köyleri arasında kalan bölgelerin florası ve etnobotaniği belirlenmeye çalışılmıştır. Çalışma sonucunda alanda 55 familyaya ait 150 takson tespit edilmiştir. Bu taksonlardan 120'sinin etnobotanik özelliği tespit edilmiştir. Buna göre; 46'sı gıda (%40), 30'u tıbbi (%25), 10'u yem (%8), 6'sı yakacak (%5), 6'sı süs (%5), 5'i çit (%4), 6'sı diğer (%5), 4'ü baharat (%3), 2'si zehirli (%2), 2'si süpürge (%2), 1'i boya (%1) yapımında kullanılmaktadır.

Güzel ve Güzelşemme (2018) tarafından yapılan çalışma ile Hatay ilinin Antakya ve Defne ilçelerinden 32 köyde, bitki çayı olarak ve şifa için kullanılan 9 familyaya mensup 33 tür tespit edilmiştir. Tamamının bazı tıbbi özellikleri olmasına

ve şifa için de kullanılmalarına rağmen, bu bitki çaylarının diğer şifalı bitki çaylarından başlıca farkı olarak tıbbi bir amaç olmaksızın, günlük yaşam rutininde keyif amaçlı olarak içiliyor olduğu görülmüştür. Bu bilgiler, Antakya ve Defne ilçelerinde yürütülen etnobotanik çalışması kapsamında yüz yüze 182 yerli kişi ile görüşülerek derlenmiştir.



3. MATERYAL ve YÖNTEM

Araştırma materyalini Hatay ili Kırıkhan ilçesinde bulunan ve ilçe halkı tarafından çeşitli amaçlar için (ilaç, yakacak, ev eşyası, yiyecek, süs, yem vb.) kullanılan bitkiler oluşturmaktadır.

Çalışma alanında bitkilerin etnobotanik özelliklerini belirlemek için öncelikle alan taraması yapılarak kaynak kişiler belirlenmiştir. Kaynak kişilerle yapılan görüşmeler sırasında kaynak kişilerin adı, yaşı ile eğitim durumu, bitkilerin yerel adı, bitkilerin kullanım amacı, bitkilerin kullanılan kısımları, bitkilerin kullanım şekli, bitkilerin hakkında var ise anlatılan hikâye inanış vb. durumları ile ilgili olarak tarafımıza aktarılan bilgiler kayıt altına alınmıştır. Kaynak kişilere yöneltilen sorular ve alınan cevaplar anket formuna işlenmiştir.

Elde edilen bilgiler doğrultusunda mümkün olduğunca kaynak kişiler ile beraber uygun vejetasyon dönemlerinde bitkiler araziden toplanmıştır. Bitki toplanması sırasında aynı zamanda fotoğraflaması da yapılmaya çalışılmıştır. Bitki örnekleri, en az üçer adet olmak üzere; üzerinde çiçek, meyve, yaprak ve kök gibi organları ile toplanmaya çalışılmıştır. Toplanan bitki örnekleri preslenip kurutularak herbaryum materyali haline getirilmiştir.

Herbaryum tekniğine uygun olarak kurutulan bitki örneklerinin temel olarak Flora of Turkey (Davis, 1965-1985; Davis ve ark., 1988; Güner ve ark., 2000) adlı eserden teşhisleri yapılmıştır.

Çalışma sonucunda tespit edilen takson isimleri yazılırken alfabetik sıra takip edilmiştir. Bitki listesi yazılırken, sırasıyla önce familya, cins adı sonra tür adı varsa tür altı takson adı otörleri ile yazılmıştır. Her bir taksonun otör kısaltmaları Brummitt ve Powell (1992)'in çalışmasından kontrol edilmiştir. Taksonların güncel taksonomik durumları Güner ve arkadaşları (2012)'nin çalışmasından kontrol edilerek yazılmıştır. Yöresel kullanımı olan bitkilerden kültür olanları belirtmek için bilimsel isimlerinin

başına yıldız (*) işareti, endemik olanları belirtmek için ise içi dolu daire (●) işareti konulmuştur.

Çalışma alanında tespit edilen bitki taksonlarının fitocoğrafik bölgesi, hayat formu ve var ise endemizm durumu belirtilmiştir. Bitki taksonlarının hayat formları, Raunkiaer (1934)'e göre tespit edilmiştir.

Çalışma alanında yöresel olarak çeşitli amaçlar için kullanılan bitkilerin etnobotanik özellikleri hakkında bilgi veren kaynak kişilerin listesi Çizelge 3.1'de gösterilmiştir.

Çizelge 3. 1 Kaynak kişi listesi

| No | Kaynak kişi | Yaş | Mesken adı | Meslek/öğrenim durumu |
|-----|------------------|-----|--------------|------------------------|
| 1. | İzzettin TÖRETİR | 50 | Adalar | Çiftçi/İlkokul |
| 2. | Ali GÖVLER | 67 | Alabeyli | Çiftçi/İlkokul |
| 3. | Osman KAMALI | 80 | Alabeyli | Esnaf/İlkokul |
| 4. | Ömer KUMRU | 40 | Alabeyli | Pazarıcı./Ortaokul |
| 5. | Sultan KAMALI | 70 | Alabeyli | Ev Hanımı./ Okumamış |
| 6. | Döndü ÇOLAK | 58 | Aydınlı | Ev Hanımı/Okumamış |
| 7. | Emine YILMAZ | 54 | Aydınlı | Ev Hanımı/Okumamış |
| 8. | Enzel KOYUNCU | 50 | Aydınlı | Ev Hanımı/İlkokul terk |
| 9. | Meral DEDEOĞLU | 52 | Balarmudu | Ev Hanımı/İlkokul |
| 10. | Selver KAFAS | 45 | Balarmudu | Ev Hanımı/İlkokul |
| 11. | Yesemen EROĞLU | 57 | Balarmudu | Ev Hanımı/Okumamış |
| 12. | Dudu ÇAĞLI | 54 | Bektaşlı | Ev Hanımı/Okumamış |
| 13. | Fatma DAL | 55 | Bektaşlı | Ev Hanımı/Okumamış |
| 14. | Sinem ÇAKMAK | 29 | Bektaşlı | Ev Hanımı/Lise |
| 15. | Hatice ŞEN | 52 | Camızkışlası | Ev Hanımı/Okumamış |
| 16. | Naime GELEGEN | 60 | Camızkışlası | Ev Hanımı/Okumamış |
| 17. | Abdullah SAVA | 61 | Ceylanlı | Çiftçi/İlkokul |
| 18. | Ahmet KAFAS | 58 | Ceylanlı | Değirmenci/İlkokul |
| 19. | Ali KAFAS | 54 | Ceylanlı | Çiftçi/İlkokul |
| 20. | Elif DOĞAN | 36 | Ceylanlı | Ev Hanımı/İlkokul |
| 21. | Emine EROL | 42 | Ceylanlı | Ev Hanımı/İlkokul |
| 22. | Emine KAFES | 55 | Ceylanlı | Ev Hanımı/Okumamış |
| 23. | Fadıma Fakı | 62 | Ceylanlı | Ev Hanımı/Okumamış |
| 24. | Fadıma SAVA | 65 | Ceylanlı | Ev Hanımı/Okumamış |

Çizelge 3.1. (devam)

| | | | | |
|-----|-------------------|----|------------------------------|----------------------------|
| 25. | Gönül ULAŞLI | 55 | Ceylanlı | Ev Hanımı/Okumamış |
| 26. | Gülây ULAŞLI | 23 | Ceylanlı | Ev Hanımı/Lise |
| 27. | Gülhan ULAŞLI | 41 | Ceylanlı | Ev Hanımı/İlkokul |
| 28. | Hacer KURU | 60 | Ceylanlı | Ev Hanımı/Okumamış |
| 29. | Hatice EFE | 63 | Ceylanlı | Ev Hanımı/Okumamış |
| 30. | Hayriye SABİR | 47 | Ceylanlı | Ev Hanımı/İlkokul |
| 31. | İlyas DULUM | 55 | Ceylanlı | Çiftçi/İlkokul |
| 32. | Medine SAVA | 33 | Ceylanlı | Ev Hanımı/Ön Lisans |
| 33. | Mehmet KÖSE | 64 | Ceylanlı | Dolmuşcu/İlkokul |
| 34. | Mustafa Fakı | 52 | Ceylanlı | Aşçı/İlkokul |
| 35. | Mustafa KAFAS | 51 | Ceylanlı | Çiftçi/Önlisans |
| 36. | Nuran KAFAS | 52 | Ceylanlı | Ev Hanımı/İlkokul |
| 37. | Seminur KAFAS | 42 | Ceylanlı | Ev Hanımı/İlkokul |
| 38. | Güllü KÖSE | 42 | Ceylanlı(Eşmişek Yaylası) | Ev Hanımı/İlkokul |
| 39. | Cumhur KÖSEZADE | 48 | Ceylanlı (Alan Yaylası) | Marangoz/Lise |
| 40. | Dudu KÖSE | 75 | Ceylanlı (Alan Yaylası) | Ev Hanımı/Okumamış |
| 41. | Fadıma KÖSE | 55 | Ceylanlı (Alan Yaylası) | Ev Hanımı/Okumamış |
| 42. | Halil KÖSE | 66 | Ceylanlı (Alan Yaylası) | Çiftçi/İlkokul |
| 43. | Hatice KÖSE, | 54 | Ceylanlı (Alan Yaylası) | Ev Hanımı/Okumamış |
| 44. | Mediha KÖSEZADE | 50 | Ceylanlı (Alan Yaylası) | Ev Hanımı/İlkokul |
| 45. | Hacer KÖSE | 56 | Ceylanlı (Alan Yaylası) | Ev Hanımı/Okumamış |
| 46. | Hüda Nur KÖSE | 30 | Ceylanlı (Alan Yaylası) | Ebe-Hemşire/Lisans |
| 47. | Mehmet GENÇ | 73 | Ceylanlı (Alan Yaylası) | Çiftçi/Okumamış |
| 48. | Osman KAFAS | 86 | Ceylanlı (Alan Yaylası) | Çiftçi/Okumamış |
| 49. | Zeynep GENÇ | 68 | Ceylanlı (Alan Yaylası) | Ev Hanımı/Okumamış |
| 50. | Mustafa KÖSE | 60 | Ceylanlı (Gödere Yaylası) | Çiftçi/İlkokul |
| 51. | Samet ELALDI | 14 | Çataltepe | Öğrenci |
| 52. | Ali GÖK | 50 | Delibekirli | Ziraat Mühendisi/Lisans |
| 53. | Gülbahar AYOL | 41 | Delibekirli | Ev Hanımı/İlkokul |
| 54. | Meryem GÖK | 54 | Delibekirli | Ev Hanımı/İlkokul |
| 55. | Mustafa AY | 78 | Delibekirli | Pazarcı/Okumamış |
| 56. | Halit KILDI | 52 | Gölbaşı | Pazarcı/İlkokul |
| 57. | Mahmut KOR | 51 | Gölbaşı | Çiftçi/İlkokul |
| 58. | Hüsamettin ŞULAN | 42 | Gövdere | Pazarcı/Lise |
| 59. | Şenel KAYNI | 59 | Gövdere | Pazarcı/İlkokul |
| 60. | Hatice BIRKAY | 67 | Hacelashı | Ev Hanımı/Okumamış |
| 61. | Süleyman METLİLER | 42 | Hacılar | Pazarcı/Lise |
| 62. | Sevgi GERAY | 36 | Ilkpinar | Ev Hanımı/Lise |

Çizelge 3.1. (devam)

| | | | | |
|-----|--------------------|----|--------------|--------------------|
| 63. | Gülümser ERKE | 59 | Karaçağıl | Ev Hanımı/Okumamış |
| 64. | Döne İLBEYİ | 50 | Karataş | Ev Hanımı/Okumamış |
| 65. | Fadıma ATEŞ | 53 | Karataş | Ev Hanımı/Okumamış |
| 66. | Hatice GELİK | 73 | Karataş | Ev Hanımı/Okumamış |
| 67. | Fatma AYDÖNER | 63 | Kurtluoğuksu | Ev Hanımı/Okumamış |
| 68. | Firdevs KURAL | 65 | Kurtluoğuksu | Ev Hanımı/Okumamış |
| 69. | Ferdane KURTUL | 59 | Kurtluoğuksu | Ev Hanımı/Okumamış |
| 70. | Mehmet KURTUL | 63 | Kurtluoğuksu | Çiftçi/İlkokul |
| 71. | Gülşen BALCI | 62 | Kurtuluş | Ev Hanımı/Okumamış |
| 72. | Ümmü Gülsüm YILMAZ | 32 | Merkez | Ev Hanımı/Önlisans |
| 73. | Züleyha YILMAZ | 43 | Merkez | Ev Hanımı/Lise |
| 74. | Adnan DEMİRDELEN | 64 | Merkez | Çiftçi/İlkokul |
| 75. | Aysun SERT | 50 | Merkez | Ev Hanımı/Okumamış |
| 76. | Ayşe YAYGIÇ | 60 | Merkez | Ev Hanımı/Okumamış |
| 77. | İbrahim TELLİ | 14 | Merkez | Öğrenci |
| 78. | Kamile GEZER | 45 | Merkez | Ev Hanımı/İlkokul |
| 79. | Emine TOPER | 44 | Muratpaşa | Ev Hanımı/İlkokul |
| 80. | Dudu ŞAFAK | 48 | Özsoğuksu | Ev Hanımı/İlkokul |
| 81. | Emine DOĞAN | 55 | Özsoğuksu | Ev Hanımı/Okumamış |
| 82. | Hatun ARIK | 67 | Özsoğuksu | Ev Hanımı/Okumamış |
| 83. | Hülya AYDÖNER | 31 | Özsoğuksu | Ev Hanımı/Lise |
| 84. | Özlem SIVRİ | 32 | Terbizek | Ev Hanımı/Lise |
| 85. | Meryem GÖÇER | 38 | Yalangoz | Ev Hanımı/İlkokul |
| 86. | Adnan ÖNDER | 69 | Yusuflu | Çiçekçi/İlkokul |
| 87. | Nurcan ÖNDER | 55 | Yusuflu | Ev Hanımı/Okumamış |

4. ARAŞTIRMA BULGULAR ve TARTIŞMA

4.1. Araştırma Alanının Coğrafyası

Doğuya ve Akdeniz'e uzanan ticaret yollarının kesiştiği, aynı zamanda asırlarca kervanların kullandığı yol güzergâhı üzerinde kurulan Kırıkhan, geçmişten beri ulaşım açısından önem arz eder. İskenderun'dan Halep'e ve Antakya'dan Kahramanmaraş'a giden yolların kesiştiği Kırıkhan; Osmanlı İmparatorluğu döneminde de ulaşım fonksiyonlarına bağlı olarak gelişmiş olup, bunda Amik Ovası'nın etkisi de göz ardı edilemez (Boyraz, 2004).

Geçmişte Kırıkhan, Belen ilçesine bağlı bir nahiye merkezi iken 1924 yılında ilçe merkezi olmuş, 1939'da Türkiye Cumhuriyeti yönetimine girmiştir. Anavatana katılmasıyla gelişim hızlanmış olup, günümüzde büyük bir yerleşme olarak karşımıza çıkmaktadır (Boyraz, 2004) (Şekil 4.1).

Amanos Dağları'nın (2000-2500 m) eteklerinde 190 m yükseklikte Amik Ovası'na doğru hafif meyille alçalan bir alanda kurulan Kırıkhan, Akdeniz Bölgesi'nin Adana Bölümü'nde, Hatay ilinin yönetim sınırları içerisinde yer alır. Kırıkhan'ın doğusunda Türkiye-Suriye sınırı ve Kumlu, batısında İskenderun, kuzeyinde Hassa, güneyinde Reyhanlı ilçeleri, güneybatısında Hatay merkez ilçesi (Antakya) yer alır. Ayrıca Kırıkhan'ın doğusunda daha çok bir platoyu andıran Kurt Dağları ve batısında ise Amanos Dağları bulunur (2000-2500 m). Kırıkhan'ın doğusu, güneyi ve kuzeyi ise Amik Ovası'na açılmaktadır (Boyraz, 2004).

Hatay dan başlayan ve doğuda Karlıova ya (Bingöl) kadar uzanan Doğu Anadolu Fay hattının etki alanı üzerinde kurulan Kırıkhan birinci derece deprem kuşağında yer alan bir yerleşmedir (Boyraz, 2004).

köprüsü, Beşkardeşler mağarası gibi kültürel açıdan çok önemli eserler, sahada yerleşmenin tarihi hakkında bilgi vermektedir (Demir, 2016).

Kırıkhan ve çevresinde MÖ. 3000 dolaylarından başlayarak Hurri, Hitit, Asur, Pers, Roma, İslam Uygarlıkları, Eyyubiler, Memlûklüer Bizans, Selçuklu ve Osmanlı İmparatorluğu gibi çeşitli devlet ve uygarlıklar hâkim olmuş ve varlığını devam ettirmişlerdir. Roma döneminde sosyal ve kültürel açıdan önemli bir yere sahip olan saha, Osmanlı Devleti döneminde Halep vilayetine bağlı bir nahiye durumundaydı. Cumhuriyetin ilanından önce Fransızlar tarafından işgal edilmiş ancak 1939 yılında Hatay Devleti'nin anavatanına katılması ile birlikte Kırıkhan da işgalden kurtulmuştur (Can, 2019).

Hatay il merkezi ile tarihi bir uyumluluk gösteren ilçe merkezinde Orta Paleolitik döneme ait kalıntı bulunmamasıyla birlikte sırasıyla Akat, Hun, Hitit ve Pers akımları ile sürekli yerleşmeleri söz konusu olduğu kesindir. Günümüzde ilçe merkezinin bugünkü yerinde kurulduğu ve geliştiği hakkında herhangi bilgi ve verilere rastlanmamıştır (Boyras, 2004).

4.3. Araştırma Alanın Jeolojisi

Kırıkhan ilçesinde en yaşlı jeolojik birim olan Paleozoik'teki yüzeylenmeler Orta Kambriyen (Akadiyen) yaşlı kayalarla temsil olunur. Bu birim alttan-üstte doğru Eğrek formasyonu, Karayüce kalkerleri ve Mekersin formasyonunu içerir. Bu formasyonların üzerine önemli bir çökeltme boşluğundan sonra Üst-Kretase Koniasiyen-Kampaniyen gri renkli dolomitik kireç taşları bunların üzerine ise bölgenin alakton birimi olan ofiyolitler gelir. Ofiyolitlerin üzerine transgresif olarak Üst-Kretase (Üst Masristiyen)- Paleosen kireçtaşları çökeltir ve bu çökeltme Alt Eosen kadar devam eder. Önemli çökeltme boşluğundan sonra yarı denizel ortamdan, karasal ortama geçiş gösteren Miyosen kayalar örter. Miyosen kayaları, konglomera, mikrokonglomera, kumtaşı, killi kireçtaşı ve kumtaşı arakatlı marnlardan oluşur. Bütün bu birimlerin üzerini Kuvaterner birimleri örter. Kuvaterner birimleri traverten ve alüvyonlardan oluşur (Ersoy, 1984).

4.4. Araştırma Alanındaki Bitkilerin Etnobotanik Özellikleri

Bu çalışma sırasında kullanımı tespit edilen özellikle tıbbi bitkiler doktora danışılmadan kullanılmamalıdır.

MYCOPHYTA ASCOMYCOTA

MORCHELLACEAE

Morchella Dill. ex L.

Morchella sp.

Türkçe adı : Kuzugöbeği

Yöresel adı : Kuzugöbeği, Mantar

Kullanım amacı: Gıda

Kullanılan kısım: Tümü

Kullanım bilgisi: Doğranan mantar yağda soğan ile kavrulmuş olarak yenilir.

Element : -

Hayat formu : Mantar

Tespit yeri : Ceylanlı (Gödere Yaylası)

Bilgi Kaynağı: Mustafa KÖSE

Toplayıcı no : HA 1087

PARMELIACEAE

Parmelia Ach.

Parmelia sp.

Türkçe adı : -

Yöresel adı : Taş kınası

Kullanım amacı: Süs

Kullanılan kısım: Tüm bitki

Kullanım bilgisi: Bitki üzerine tükürülüp taşla ezilmek suretiyle macun kıvamına getirilerek çocuklar tarafından parmaklara ve avuç içine süs için kına olarak sürülür.

Element : -

Hayat formu : Liken

Lokalite : Ceylanlı (Alan Yaylası)

Bilgi Kaynağı: Hüdanur KÖSE

Toplayıcı no : HA 1388

PTERIDOPHYTA

EQUISETACEAE

Equisetum L.

Equisetum arvense L.

Türkçe isim : Atkuyruğu

Yerel isim : Kırkkilit otu

Yöresel bilgi : Tıbbi

Kullanılan kısım: Tüm bitki

Element : -

Hayat formu : E

Yöresel Kullanım: Kurutularak çayı yapıp içilirse böbrek taşına ve mide ağrılarına iyi geldiği söyleniyor.

Tespit yeri : Ceylanlı

Kaynak kişi : Fadıma KÖSE

Bitki no : HA 1332

SPERMATOPHYTA

GYMNOSPERMAE

PINACEAE

Pinus L.

Pinus brutia Ten. var. *brutia*

Türkçe isim : Kızılçam

Yerel isim : Çam

Yöresel bilgi-1: Yakacak

Yöresel bilgi-2: Oyuncak

Yöresel bilgi-3: Boya

Yöresel bilgi-4: Tıbbi

Kullanılan kısım: Gövde

Element : Doğu Akdeniz

Hayat formu : Ph

Yöresel Kullanım: Kozalakları ve yöresel adı pür olan yaprakları yakacak olarak kullanılır. Elmalar ve portakallar bozulmasın diye püre yatırılır. Çocuklar ve gençler kabuklarından araba, motor gibi oyuncaklar yaparlar. Eskiden keçi derisinden yayık yapmak için; melengişin pürçü ve çam kabuğu birlikte dövülür oluşan unla daha önceden tuzda bekletilmiş olan keçi derisi iyice ovalanır. Böylece keçi derisi kırmızıya yakın bir renk alır ve güzel kokarmış. Taze yapraklarınının 10- 15 tanesi 3-4 su bardağı kadar suda 5 dakika kaynatılır. Sabah akşam 1 çaybardağı içilirse kanı temizler. Taze kozalaklarından 2 tanesi 3-4 su bardağı su ile 5 dakika kaynatılır. Günde 2 defa 1 çay bardağı içilirse, şeker hastalığına iyi geldiği söylenir. Emziği (reçine) iltihaplı yara üzerine konularak bekletilir ise yarayı kurutup iyileştirdiği söyleniyor.

Tespit yeri : Ceylanlı

Kaynak kişi : Hacer KÖSE, Mehmet KÖSE

Bitki no : HA 1347

ANGIOSPERMAE

AMARANTHACEAE

Amaranthus L.

Amaranthus retroflexus L.

Türkçe adı : Tilkikuyruğu

Yerel isim : Gızılacak, Kızılacak

Yöresel bilgi 1: Gıda

Yöresel bilgi 2: Tıbbi

Kullanılan kısım: Tüm bitki

Element : -

Hayat formu : Th

Yöresel Kullanım: Yemeklerin yanında ekşilemesi yapılır. Bitki taze iken yaprakları ve gövdesi doğranıp haşlanır. Bir tabak içerisinde nar ekşisi ve tuz karıştırılıp üzerine biraz su konulur ve içerisine haşlanmış gızılacaklar konularak yenir, buna ekşileme denir. Bitki taze iken toplanıp, doğranır ve soğan ve salçayla kavrulmak suretiyle yemeği veya böreği yapılır. Bağırsakları çalıştırdığı da söyleniyor.

Tespit yeri : Ceylanlı, Ceylanlı (Alan Yaylası), Soğuksu, Karataş, Kırıkhan-Merkez

Kaynak kişi : Mehmet KÖSE, Hacer KÖSE, Dudu KÖSE, Seminur KAFAS, Fadıma Fakı, Mustafa Fakı, Ali KAFAS, Ahmet KAFAS, Mustafa KAFAS, Mehmet KURTUL, Ferdane KURTUL, Hatice GELİK, Fadıma ATEŞ, Aysun SERT, Ali GÖK, Meryem GÖK

Bitki no : HA 1007

AMARYLLIDACEAE

Allium L.

Allium ampeloprasum L.

Türkçe isim : Kaya sarımsağı

Yerel isim : Körmen

Yöresel bilgi : Gıda

Kullanılan kısım: Tüm bitki

Element : Akdeniz

Hayat formu : Cr-G

Yöresel Kullanım: Yörede sulu pilav olarak yapılan yemeğe lepe denir. Körmenin kökünden ve yapraklarından lepesi yapılır. Bazende lepeçotu ile beraber karıştırılarak lepesi yapılır.

Tespit yeri : Ceylanlı, Ceylanlı (Alan Yaylası), Balarmudu, Kurtuluş

Kaynak kişi : Zeynep GENÇ, Mehmet GENÇ, Yesemen EROĞLU, Meral DEDEOĞLU, Selver KAFAS, Gülsen BALCI

Bitki no : HA 1310

**Allium cepa L.*

Türkçe isim : Soğan

Yerel isim : Soğan

Yöresel bilgi : Tıbbi

Kullanılan kısım: Kök

Element : -

Hayat formu : Cr-G

Yöresel Kullanım: Kaynatılıp süzülen suyu buruna çekilirse burun iltihabını söktürdüğü söyleniyor. Soğan doğranır, içine zeytinyağlı sabun rendelenir ve çıban gibi iltihaplı yaraların üzerine konursa yaranın iyileşmesini sağladığı biliniyor.

Tespit yeri : Ceylanlı (Alan Yaylası)

Kaynak kişi : Cumhuriyet KÖSEZADE, Hatice EFE

Bitki no : HA 1003

Narcissus L.

Narcissus tazetta L. subsp. *tazetta*

Türkçe isim : Nergis

Yerel isim : Nergiz

Yöresel bilgi : Süs

Kullanılan kısım: Tüm bitki

Element : -

Hayat formu : Cr-G

Yöresel Kullanım: Evlerin bahçelerini kokusu ve görüntüsü ile süslemektedir. Top haline getirilen nergis demetleri çarşı ve pazarlarda satılır.

Tespit yeri : Ceylanlı

Kaynak kişi : Elif DOĞAN

Bitki no : HA 1111

ANACARDIACEAE

Pistacia L.

Pistacia terebinthus L. subsp. *terebinthus*

Türkçe isim : Menengiç

Yerel isim : Melengiş, Sakızlık

Yöresel bilgi-1:Gıda

Yöresel bilgi-2: Boya

Yöresel bilgi-3: Ev eşyası

Kullanılan kısım: Tüm bitki

Element : Akdeniz

Hayat formu : Ph

Yöresel Kullanım: Taze sürgünlerine glif denir ve yeşil zeytin salatasına konur. Kurutulan meyvelerine yöresel olarak melengiş denilmekte olup, kuruyemiş olarak yenir. Ayrıca kurutulan meyveleri kavrulur sonra dövülerek kahvesi yapılır. Geçmişte melengişin taze ışınlarının ucundaki pürç adı verilen püskülleri kesme ağacının palıtları ile beraber dövülerek ya da değirmende çektilerilerek arpaya katılarak elde edilen un ekmek yapımında kullanılmış. Eskiden keçi derisinden yayık yapmak için; melengişin pürçü ve çam kabuğu birlikte dövülür, oluşan un ile daha önceden tuzda bekletilmiş olan keçi derisi iyice ovalanmış. Böylece keçi derisi kırmızıya yakın bir renk alır ve güzel kokarmış.

Tespit yeri : Ceylanlı

Kaynak kişi : Mehmet KÖSE, Hacer KÖSE, Semirur KAFAS, Gülhan ULAŞLI

Bitki no : HA 1222

Rhus L.

Rhus coriaria L.

Türkçe isim : Sumak

Yerel isim : Somak

Yöresel bilgi-1: Gıda

Yöresel bilgi-2: Tıbbi

Kullanılan kısım: Tüm bitki

Element : -

Hayat formu : Ph

Yöresel Kullanım: Çekilmiş somaktan 1 tatlı kaşığı yenirse ishale iyi gelir. Salatalarda ve yemeklerde ekşi tat vermek için baharat olarak kullanılır. Somak yaprağı ezilerek arpa unuyla karıştırılarak elde edilen lapa, vurma çarpma sonucu oluşan incinmelerin veya morlukların iyileşmesi için kullanılır.

Tespit yeri : Ceylanlı (Alan Yaylası)

Kaynak kişi : Mehmet KÖSE, Fadima SAVA

Bitki no : HA 1017

APIACEAE

Lecokia L.

Lecokia cretica (Lam.) DC.

Türkçe isim : Eşek baldıranı

Yerel isim : Patlog

Yöresel bilgi : Gıda

Kullanılan kısım: Tüm bitki

Element : -

Hayat formu : Cr-G

Yöresel Kullanım: Yörede bitkilerin genç sürgünlerine genelde ışgın adı verilir. Bu bitkinin de ışgın adı verilen genç sürgünleri yenir.

Tespit yeri : Ceylanlı (Gödere Yaylası)

Kaynak kişi : Mustafa KÖSE

Bitki no : HA 1123

Apium L.

Apium nodiflorum (L.) Lag.

Türkçe isim : Bendik

Yerel isim : Gazyağı, Gazayağı, Kazyağı, Kazayağı

Yöresel bilgi-1: Gıda

Yöresel bilgi-2: Tıbbi

Kullanılan kısım: Tüm bitki

Element : -

Hayat formu : H

Yöresel Kullanım: Bitki taze iken yıkanıp doğranır, soğan ve salçayla kavrulmak suretiyle yemeği yapılır. Yemeklerin yanında haşlanıp ekşilemesi yapılarak yenir. Yemeklerin yanında yenir. Bulgurla yöresel adı lepe olarak bilinen sulu pilavı yapılır. Salatası ve böreği yapılır. Ekmeğin içine konulup üzerine bir miktar tuz atılarak yenirse veya yemeklerin yanında yenirse şeker hastalığına iyi geldiği söyleniyor. Kokusu eskiden gazlambaları içi kullanılan gazyağının kokusuna benzer.

Tespit yeri : Balarmudu, Bektaşlı, Aydınlı, Öz Soğuksu, Kurtlusoğuksu, Terbizek

Kaynak kişi : Selver KAFAS, Fatma DAL, Emine YILMAZ, Döndü ÇOLAK, Enzel KOYUNCU, Hülya AYDÖNER, Fatma AYDÖNER, Özlem SİVRİ

Bitki no : HA 1027

APOCYNACEAE*Nerium L.**Nerium oleander L.***Türkçe isim** : Zakkum**Yerel isim** : Acık**Yöresel bilgi-1:** Oyuncak**Yöresel bilgi-2:** Böcek kovucu**Yöresel bilgi-3:** Tıbbi**Yöresel bilgi-4:** Ev eşyası**Kullanılan kısım:** Tüm bitki**Element** : Akdeniz**Hayat formu** : Ph

Yöresel Kullanım: Üzerindeki dallar kopartıldıktan sonra kalan gövde kısmı el ile biraz ovalanır ve içerisindeki sert kısım çekilerek dışındaki kabuktan ayrılması sağlanır. İçi boş kalan kabuğun uç kısmına içinden çıkan sert parçadan bir parça kesilip tıpa gibi takılır, açık kalan diğer uçtan geriye kalan sert parça hızlıca ittirilir. Böylece ucundaki küçük parça pat diye ses çıkararak fırlar. Yapılan bu oyuncığa pat pat adı verilir. Geçmişte evlerde ambar adı verilen ve tahılları saklamak için kullanılan büyük tahtadan yapılmış sandıkların içine böceklenmeyi önlemek için acık bitkisinin yapraksız dalları veya tüm bitkinin konulduğu söyleniyor. Bahçelere ekilen fasulyelerin tutunması için çubuk olarak kullanılır. Işgın adı verilen genç sürgünlerinin kabuğu soyularak çıkarılan süt, yöre halkı tarafından temra olarak bilinen deride oluşan kabuklu yara üzerine sürüldüğünde iyi geldiği söyleniyor.

Tespit yeri : Ceylanlı, Özsoğuksu**Kaynak kişi** : Mehmet KÖSE, Dudu ŞAFAK**Bitki no** : HA 1031**ARACEAE***Arum L.**Arum dioscoridis Sm. var. dioscoridis***Türkçe isim** : Tırşik pancarı**Yerel isim** : Pancar**Yöresel bilgi -1:** Tıbbi

Yöresel bilgi -2: Gıda

Kullanılan kısım: Tüm bitki

Element : Doğu Akdeniz

Hayat formu : Cr-G

Yöresel Kullanım: Yapraklar doğranır, nar ekşisiyle acısı gidene kadar kavrulur ve çorbası yapılarak tüketilir. Yaprakları doğranıp yoğurt, dövme, un ve nohutla bir gece bekletilip pişirilerek tirşik adı verilen çorbası yapılarak yenir. Çorbası içilirse çocuklarda ve yetişkinlerde oluşan bağırsak kurtları ve solucanların dışkı yoluyla atılmasını sağladığı söyleniyor. Tohumları ara ara 1 tane yutulurak yöre halkı tarafından mayasır olarak bilinen el- ayak mantarına iyi geldiği söyleniyor.

Tespit yeri : Ceylanlı, Öz Soğuksu, Yusufllu, Delibekirli, Aydınlı, Kırıkhan-Merkez, Terbizek, Çataltepe

Kaynak kişi : Zeynep GENÇ, Fadıma SAVA, Seminur KAFAS, Fadıma Fakı, Mustafa Fakı, Ali KAFAS, Ahmet KAFAS, Mustafa KAFAS, Dudu ŞAFAK, Nurcan ÖNDER, Adnan ÖNDER, Gülbahar AYOL, Ali GÖK, Meryem GÖK, İlyas DULUM, Enzel KOYUNCU, Kamile GEZER, Özlem SİVRİ, Samet ELALDI

Bitki no : HA 1018

ARALIACEAE

Hedera L.

Hedera helix L.

Türkçe isim : Duvar sarmaşığı

Yerel isim : Hebil

Yöresel bilgi : Tıbbi

Kullanılan kısım: Tüm bitki

Element : -

Hayat formu : Ph

Yöresel Kullanım: Yöre halkı tarafından ağaç gövdesine sarılan sarmaşık türlerinin geneline hebil adı verilir. Bitkinin gövdesinden yapılan kaşıkla yemek yenildiğinde dalak büyümesine iyi geldiği söyleniyor.

Tespit yeri : Ceylanlı (Alan Yaylası)

Kaynak kişi : Dudu KÖSE

Bitki no : HA 1023

ASPARAGACEAE*Muscari* L.*Muscari comosum* (L.) Mill.**Türkçe isim** : Morbaş**Yerel isim** : İttirsa, Mor sümbül**Yöresel bilgi** : -**Kullanılan kısım:** -**Element** : Akdeniz**Hayat formu** : Cr-G**Yöresel Kullanım:** Yöre halkı zehirli olduğunu düşündüğü bitkinin yenilmesi halinde kişinin ölüme neden olduğunu düşünüyor.**Tespit yeri** : Ceylanlı**Kaynak kişi** : Mustafa KÖSE**Bitki no** : HA 1041**ASTERACEAE***Bellis* L.*Bellis perennis* L.**Türkçe isim** : Koyungözü, Çayır papatyası**Yerel isim** : Yoğurt çiçeği**Yöresel bilgi-1:** Gıda**Yöresel bilgi-2:** Tıbbi**Kullanılan kısım:** Yaprak**Element** : Avrupa-Sibirya**Hayat formu** : H**Yöresel Kullanım:** Yapraklarının salatası yapılır yenir. Mideye iyi geldiği söyleniyor.**Tespit yeri** : Ceylanlı (Gödere Yaylası)**Kaynak kişi** : Mustafa KÖSE**Bitki no** : HA 1001*Calendula* L.**Calendula officinalis* L.

Türkçe isim : Aynısafa
Yerel isim : Kadife çiçeği
Yöresel bilgi : Gıda
Kullanılan kısım: Yaprak
Element : -
Hayat formu : Th
Yöresel Kullanım: Bitkinin yaprakları salatalara konulur.
Tespit yeri : Ceylanlı (Alan Yaylası)
Kaynak kişi : Mediha KÖSEZADE, Fadıma SAVA
Bitki no : HA 1051

Centaurea L.

Centaurea iberica Spreng.

Türkçe isim : Deligözdikeni
Yerel isim : Çakır tiken
Yöresel bilgi : Tıbbi
Kullanılan kısım: Tüm bitki
Element : -
Hayat formu : H
Yöresel Kullanım: Haşlanıp suyu içilirse mide ağrısına iyi geldiği söyleniyor.
Tespit yeri : Ceylanlı, Karaçağıl
Kaynak kişi : Hacer KURU, Gülümser ERKE
Bitki no : HA 1053

Chondrilla L.

Chondrilla juncea L.

Türkçe isim : Karakavuk
Yerel isim : Günevlik, Çıtlık
Yöresel bilgi : Gıda
Kullanılan kısım: Tüm bitki
Element : -
Hayat formu : H

Yöresel Kullanım: Taze bitki doğranıp, soğan ve salça ile yağda kavrulup yemeği veya böreği yapılır.

Tespit yeri : Aydınli, Kurtlusoguksu, Özsoğuksu

Kaynak kişi : Emine YILMAZ, Döndü ÇOLAK, Fatma AYDÖNER, Hülya AYDÖNER, Enzel KOYUNCU

Bitki no : HA 1113

Cota L.

Cota tinctoria (L.) J.Gay ex Guss. var. tinctoria

Türkçe isim : Boyacı papatyası

Yerel isim : Sarı papatya

Yöresel bilgi : -

Kullanılan kısım: -

Element : -

Hayat formu : H

Yöresel Kullanım: Yörede etnobotanik açıdan sadece isim olarak biliniyor.

Tespit yeri : Ceylanlı (Gödere Yaylası)

Kaynak kişi : Mustafa KÖSE

Bitki no : HA 1243

Doronicum L.

Doronicum orientale Hoffm.

Türkçe isim : Kaplanotu

Yerel isim : Arnika

Yöresel bilgi : -

Kullanılan kısım: -

Element : -

Hayat formu : H

Yöresel Kullanım: Yörede etnobotanik açıdan sadece isim olarak biliniyor.

Tespit yeri : Ceylanlı (Gödere Yaylası)

Kaynak kişi : Mustafa KÖSE

Bitki no : HA 1261

Gundelia L.

Gundelia tournefortii L. var. *armata* Freyn & Sint.

Türkçe isim : Has kenger

Yerel isim : Kangal, Gangal

Yöresel bilgi : Gıda

Kullanılan kısım: Tüm bitki

Element : İran-Turan

Hayat formu : H

Yöresel Kullanım: Bitkinin genç sürgünleri soyularak yenir.

Tespit yeri : Ceylanlı, Ceylanlı (Alan Yaylası), Camızkışlası, Yalangoz, Gölbaşı

Kaynak kişi : Mehmet KÖSE, Naime GELEGEN, Meryem GÖÇER, Mahmut KOR

Bitki no : HA 1263

Helichrysum L.

Helichrysum plicatum DC. subsp. *plicatum*

Türkçe isim : Mantuvar

Yerel isim : Dam çiçeği

Yöresel bilgi-1: Tıbbi

Yöresel bilgi-2: Böcek kovucu

Yöresel bilgi-3: Gıda

Kullanılan kısım: Tüm bitki

Element : -

Hayat formu : H

Yöresel Kullanım: Demet haline getirilen çiçekleri evlerin tavanlarına asılırsa güzel koku verir ve kokusu uzun yıllar kalır. Kokusuna akrep ve haşerelerin gelmediği bilinir. Kurutulan tüm bitki çay olarak demlenip içilirse, böbrek taşını düşürdüğü söylenir.

Tespit yeri : Ceylanlı, Aydınlı

Kaynak kişi : Dudu KÖSE, Enzel KOYUNCU

Bitki no : HA 1281

Inula L.

Inula viscosa (L.) Aiton

Türkçe isim : Selviotu

Yerel isim : Çakalotu

Yöresel bilgi : -

Kullanılan kısım: -

Element : Akdeniz

Hayat formu : Ch

Yöresel Kullanım: Yörede etnobotanik açıdan sadece isim olarak biliniyor.

Tespit yeri : Ceylanlı (Alan Yaylası)

Kaynak kişi : Mehmet KÖSE

Bitki no : HA 1309

Lactuca L.

Lactuca saligna L.

Türkçe isim : Deli marul

Yerel isim : Sakızlık

Yöresel bilgi : Sakız

Kullanılan kısım: Süt

Element : -

Hayat formu : Th

Yöresel Kullanım: Bitkinin gövdesinin kırılması sonucu kırık uçtan gelen ve bir müddet sonra katılaştıran süt sakız olarak çiğnenir.

Tespit yeri : Ceylanlı

Kaynak kişi : Hacer KÖSE

Bitki no : HA 1324

Taraxum L.

Taraxacum alleppicum Dahlst.

Türkçe isim : Karahindiba

Yerel isim : Karahindiba

Yöresel bilgi -1: Gıda

Yöresel bilgi -2: Tıbbi

Kullanılan kısım: Tüm bitki

Element : Doğu Akdeniz

Hayat formu : H

Yöresel Kullanım: Taze yapraklarından salatası yapılarak yenirse veya kurutulan bitki çay olarak içilirse kanı temizlediği, iştah açtığı, şeker ve gut hastalığına iyi geldiği, aynı zamanda vücuttaki yağı erittiği veya azalttığı söyleniyor.

Tespit yeri : Ceylanlı (Gödere Yaylası)

Kaynak kişi : Mustafa KÖSE

Bitki no : HA 1334

Tripleurospermum L.

Tripleurospermum oreades (Boiss.) Rech.f. var. *oreades*

Türkçe isim : Hoşhoş

Yerel isim : Papatya

Yöresel bilgi : Tıbbi

Kullanılan kısım: Tüm bitki

Element : -

Hayat formu : H

Yöresel Kullanım: Çayı yapıp içilirse grip ve soğuk algınlığına iyi geldiği söyleniyor.

Tespit yeri : Camızkışlası

Kaynak kişi : Naime GELEGEN

Bitki no : HA 1352

BRASSICACEAE

Brassica L.

**Brassica oleraceae* L.

Türkçe isim :

Yerel isim : Lahana

Yöresel bilgi : Tıbbi

Kullanılan kısım: Yaprak

Element : -

Hayat formu :Th

Yöresel Kullanım: Taze yaprakları dize sarılırsa diz ağrısına ve sızısına, kaynatıp suyu içilirse kireçlemeye iyi geldiği söyleniyor.

Tespit yeri : Bektaşlı, Gövdere

Kaynak kişi : Fatma DAL, Hüsamettin ŞULAN

Bitki no : HA 1079

Capsella L.

Capsella bursa-pastoris (L.) Medik.

Türkçe isim : Çobançantası

Yerel isim : Kuş ekmeği, Katırtırnağı

Yöresel bilgi : Gıda

Kullanılan kısım: Tüm bitki

Element : -

Hayat formu : Th

Yöresel Kullanım: Taze bitki orta boy doğranıp yağ, salça ve soğan ile kavrulularak yenildiği gibi lepe şeklinde sulu pilav da yapılır.

Tespit yeri : Ceylanlı, Ceylanlı (Alan Yaylası), Kurtlusoguksu, Özsoğuksu, Kurtuluş, Merkez, Yalangoz, Hacılaslı, Alabeyli

Kaynak kişi : Zeynep GENÇ, Fatma AYDÖNER, Hülya AYDÖNER, Gülsen BALCI, Ayşe YAYGIÇ, Meryem GÖÇER, Hatice EFE Hatice BİRKAY, Nuran KAFAS, Sultan KAMALI, Osman KAMALI

Bitki no : HA 1081

Lepidium L.

Lepidium spinosum Ard.

Türkçe isim : Dikentere

Yerel isim : Yabani tere

Yöresel bilgi : Gıda

Kullanılan kısım: Tüm bitki

Element : -

Hayat formu : Th

Yöresel Kullanım: Genç evrede toplanılan bitki nar ekşisine batırılarak yenir. Acı bir tadı vardır.

Tespit yeri :Ceylanlı (Gödere Yaylası)

Kaynak kişi : Mustafa KÖSE

Bitki no : HA 1099

Nasturtium L.

Nasturtium officinale (L.) R.Br.

Türkçe isim : Suteresi

Yerel isim : Ispatan, Suteresi

Yöresel bilgi-1: Gıda

Yöresel bilgi-2: Tıbbi

Kullanılan kısım: Tüm bitki

Element : -

Hayat formu : H

Yöresel Kullanım: Taze bitki yemeklerin yanında yenilir. Bulgurla lepe adı verilen sulu pilavı yapılır. Salatalara doğranır. İdrar söktürücü özelliği olduğu, mide rahatsızlıklarına, karın şişmelerine iyi geldiği ve şekeri düşürdüğü söyleniyor. Doğranıp biraz kavrulmak suretiyle soldurularak karın bölgesine sürülüp akşamdan sabaha kadar bekletilirse karın sancısına iyi geldiği söyleniyor.

Tespit yeri : Ceylanlı, Ceylanlı (Alan Yaylası), Delibekirli, Bektaşlı

Kaynak kişi : Hatice KÖSE, Fadıma SAVA, Fatma DAL, Gülbahar AYOL

Bitki no : HA 1254

Raphanus L.

Raphanus raphanistrum L. subsp. raphanistrum

Türkçe isim : Turp otu

Yerel isim : Bastır

Yöresel bilgi-1: Gıda

Yöresel bilgi-2: Ev eşyası

Kullanılan kısım: Tüm bitki

Element : -

Hayat formu : Th

Yöresel Kullanım: Çiçeklenmeden önce taze olarak gövde ve yaprakları toplanıp demet halinde bağlanır. Bu demetler sıcak suya üzerine bir ağırlık konulup bekletilir, Bu işlem 3-4 gün tekrarlanır. İyice sararınca suyu sıkılır, doğranıp soğan, yağ ve salça ile birlikte kavrulmak suretiyle yemeği yapılır. Çiçeklendikten sonra toplanan bitkinin biraz yumuşaması için üzerine su serpilip, ağır bir şeyin altında bekletilir. Bu işlem 3-4 gün yapıldıktan sonra demet halinde bağlanan bitki kurduğunda dış mekan temizliği için süpürge olarak kullanılır.

Tespit yeri : Ceylanlı, Kırıkhan-Merkez, Karataş

Kaynak kişi : Hacer KÖSE, Mehmet, KÖSE, Dudu KÖSE, Zeynep GENÇ, Mehmet GENÇ, Seminur KAFAS, Züleyha YILMAZ, Ümmü Gülsüm YILMAZ, Hatice GELİK, Fadıma ATEŞ, Emine EROL

Bitki no : HA 1325

Sinapis L.

Sinapis arvensis L.

Türkçe isim : Hardal

Yerel isim : Hardal, Eşşek turpu

Yöresel bilgi-1: Gıda

Yöresel bilgi-2: Tıbbi

Kullanılan kısım: Tüm bitki

Element : -

Hayat formu : Th

Yöresel Kullanım: Yaprakları turpa benzer olduğu ve turptan farklı olarak kök bağlamadığı için halk arasında adına eşşek turpu denilmiştir. Taze bitki yıkanıp doğranır, soğan ve salça ile kavrulup yemeği yapılır. Sarması yapılır. Bulgurla pişirilerek hafif sulu pilav şeklinde lepesi yapılır. Bazı yemeklerin yanında çeşitli şekillerde eşkilmesi yapılır. Bunlar; 1-Taze bitki doğranıp, haşlandıktan sonra nar ekşisi ve tuzla karıştırılarak ekşilmesi yapılır. 2- Doğranan taze bitki somak ve tuzla ovulmak suretiyle eşkilmesi yapılır, 3- Doğranıp nar ekşisi, tuz ve yağ ile salata şeklinde ekşilmesi yapılır. Baş ağrısına iyi geldiği söyleniyor. Kaynatılıp, bir gün bekletildikten sonra süzülen suyu ile saçlar yıkanırsa saç dökülmesine iyi geldiği

biliniyor. Hayvan sahipleri veya hayvan tüccarları büyükbaş hayvanları satacakları zaman hayvanı birkaç öğün aç bırakırlarmış (hayvan hardalı çok sevmediğinden çok aç olmazsa yemezmiş) sonrasında hardal yedirirlermiş. Hayvan hardalı yediği zaman karnı şişer alacak olanlara geçici olarak daha çileli (kilolu) gözükürmüş.

Tespit yeri : Ceylanlı, Soğuksu, Karataş, Alabeyli, Ilıkpınar, Delibekirli, Bektaşlı, Karaçağıl, Yalangoz, Kurtuluş, Kurtlusoguksu, Hacelaslı

Kaynak kişi : Mehmet KÖSE, Hatice GELİK, Sevgi GERAY, Fatma DAL, Hacer KURU, Gülümser ERKE, Meryem GÖÇER, Gülsen BALCI, Firdevs KURAL, Şenel KAYNI, Ayşe YAYGIÇ, Hatice BİRKAY, Fatma AYDÖNER, Dudu ÇAĞLI

Bitki no : HA 1359

CACTACEAE

Opuntia L.

Opuntia ficus-indica (L.) Mill

Türkçe isim : Frenkinciri

Yerel isim : Papiçinciri, Kaynanadili

Yöresel bilgi : Gıda

Kullanılan kısım: Meyve

Element : -

Hayat formu : Ph

Yöresel Kullanım: Meyveleri suya konulup bekletilir. Meyve üzerindeki dikenler yumuşadığında eldiven yardımıyla bıçakla kabuğu soyulup içi yenir.

Tespit yeri : Ceylanlı

Kaynak kişi : Mehmet KÖSE

Bitki no : HA 1320

CAPPARACEAE

Capparis L.

Capparis spinosa L.

Türkçe isim : Kebere

Yerel isim : Kemer kökü

Yöresel bilgi-1: Tıbbi

Yöresel bilgi-2: Gıda

Kullanılan kısım: Tüm bitki

Element : -

Hayat formu : Ph

Yöresel Kullanım: Dizlerdeki sızıyı geçirmek için tüm bitki kısımları dövülerek bulamaç şekline getirilir ve dizlere vurulur. Meyvelerinden turşu yapılır. Turşu olarak tüketildiğinde şeker hastalığına iyi geldiği söyleniyor.

Tespit yeri : Ceylanlı, Ceylanlı (Gödere Yaylası)

Kaynak kişi : Mehmet KÖSE, Mustafa KÖSE

Bitki no : HA 1209

CAPRIFOLIACEAE

Lonicera L.

Lonicera etrusca Santi subsp. *etrusca*

Türkçe isim : Dokuzdon

Yerel isim : Yapık

Yöresel bilgi-1: Ev eşyası

Yöresel bilgi-2: Keyf verici

Kullanılan kısım: Tüm bitki

Element : Akdeniz

Hayat formu : Ph

Yöresel Kullanım: Çubuklarından sele-sepet örülür. Özellikle büyük ekmek selelerinin yapımında kullanılır. Kurutulmuş çiçekler özellikle gençler tarafından kağıt içine konulup, yakılır ve keyf verici olarak içilir.

Tespit yeri : Ceylanlı, Ceylanlı (Alan Yaylası)

Kaynak kişi : Mehmet KÖSE, Hacer KÖSE

Bitki no : HA 1305

CARYOPHYLLACEAE

Saponaria L.

Saponaria officinalis L.

Türkçe isim : Sabunotu

Yerel isim : Sabun çiçeği

Yöresel bilgi : Temizlik

Kullanılan kısım: Çiçek

Element : -

Hayat formu : H

Yöresel Kullanım: Sabun gibi köpüren bu bitki el yıkamak için kullanılır.

Tespit yeri : Ceylanlı

Kaynak kişi : Mehmet KÖSE, Hacer KÖSE

Bitki no : HA 1006

Silene L.

Silene vulgaris (Moench) Garcke

Türkçe isim : Ecibücü

Yerel isim : Gıcılık

Yöresel bilgi : Gıda

Kullanılan kısım: Tüm bitki

Element : -

Hayat formu : H

Yöresel Kullanım: Taze bitki doğranıp, yöre halkı tarafından bulama adı verilen yoğurt çorbasına katılır. Çorbaya güzel bir koku verir.

Tespit yeri : Ceylanlı, Ceylanlı (Gödere Yaylası)

Kaynak kişi : Fadima SAVA, Seminer KAFAS, Ahmet KAFAS, Hayriye SABIR

Bitki no : HA 1065

Stellaria L.

Stellaria media (L.) Vill.

Türkçe isim : Kuşotu

Yerel isim : Boncuk otu

Yöresel bilgi : Gıda

Kullanılan kısım: Tüm bitki

Element : -

Hayat formu : Th

Yöresel Kullanım: Taze bitki kömbe denilen börek yapımında kullanılır. Ayrıca soğanla kavrulup yemeği yapılır.

Tespit yeri : Ceylanlı, Ceylanlı (Alan Yaylası), Balarmudu
Kaynak kişi : Mediha KÖSEZADE, Yesemen EROĞLU, Meral DEDEOĞLU
Bitki no : HA 1280

CISTACEAE

Cistus L.

Cistus creticus L.

Türkçe isim : Laden

Yerel isim : Bozan

Yöresel bilgi : -

Kullanılan kısım: -

Element : Akdeniz

Hayat formu : Ph

Yöresel Kullanım: Yörede etnobotanik açıdan sadece isim olarak biliniyor.

Tespit yeri : Ceylanlı

Kaynak kişi : Hacer KÖSE

Bitki no : HA 1038

CORNACEAE

Cornus L.

Cornus mas L.

Türkçe isim : Kızılcık

Yerel isim : Kızılcık, Dağ kirazı

Yöresel bilgi-1: Ev eşyası

Yöresel bilgi-2: Gıda

Kullanılan kısım: Gövde, Meyve

Element : Avrupa-Sibirya

Hayat formu : Ph

Yöresel Kullanım: Odunundan balta, keser veya kazma sapı yapılır. Meyveleri taze olarak yenir veya reçel yapılır.

Tespit yeri : Ceylanlı

Kaynak kişi : Mehmet KÖSE

Bitki no : HA 1086

CORYLACEAE*Carpinus L.**Carpinus orientalis Mill. orientalis***Türkçe isim** : Gürgen**Yerel isim** : Gürgen**Yöresel bilgi** : Ev eşyası**Kullanılan kısım:** Gövde**Element** : -**Hayat formu** : Ph**Yöresel Kullanım:** Kaşık ve yöresel adı cömçe olan büyük kepçe yapımında kullanılır.**Tespit yeri** : Adalar, Ceylanlı**Kaynak kişi** : İzzettin TÖRETİR, Mehmet KÖSE**Bitki no** : HA 1313**CUCURBITACEAE***Cucurbita L.***Cucurbita pepo L.***Türkçe isim** : Kabak**Yerel isim** : Kabak**Yöresel bilgi-1:** Gıda**Yöresel bilgi-2:** Oyuncak**Kullanılan kısım:** Tüm bitki**Element** : -**Hayat formu** : Th**Yöresel Kullanım:** Çiçeklerinden dolma, yapraklarından sarma yapılır. Gövdesinden ise oyuncak olarak düdük yapılır.**Tespit yeri** : Yusufllu, Delibekirli, Ceylanlı**Kaynak kişi** : Nurcan ÖNDER, Ali GÖK, Gönül ULAŞLI, Mehmet KÖSE**Bitki no** : HA 1149*Lagenaria Ser.*

Lagenaria siceraria (Molina) Standl.

Türkçe isim : Uzunkabak

Yerel isim : Kernep kabağı

Yöresel bilgi : Ev eşyası

Kullanılan kısım: Meyve

Element : -

Hayat formu : Th

Yöresel Kullanım: Kurumuş kabağın şişkin yuvarlak kısmına portakal büyüklüğünde bir kapak açılır ve içi boşaltılır. Su içmek için ya da pekmez yapımında maşrapa olarak kullanılır. Özellikle cenaze yıkarken hiç kullanılmamış yeni kernep kullanılır. Eski zamanlarda yağ veya nar ekşisi gibi sıvılar için şişe olarak da kullanılmış. İçerisine çiçek ekilerek saksı olarak kullanılır.

Tespit yeri : Kırıkhan-Merkez, Ceylanlı, Karaçağıl

Kaynak kişi : Ümmü Gülsüm YILMAZ, Hacer KURU, Gülümser ERKE, Mehmet KÖSE

Bitki no : HA 1304

EBENACEAE

Diospyros L.

Diospyros kaki Thunb.

Türkçe isim : Trabzon hurması

Yerel isim : Hurma

Yöresel bilgi-1: Gıda

Yöresel bilgi-2: Tıbbi

Kullanılan kısım: Meyve

Element : -

Hayat formu : Ph

Yöresel Kullanım: Meyvelerinden pekmez yapılır. Bu pekmezinin kanserli hücreleri öldürdüğü söyleniyor.

Tespit yeri : Kırıkhan-Merkez

Kaynak kişi : Adnan DEMİRDELEN

Bitki no : HA 1217

ERICACEAE*Arbutus L.**Arbutus andrachne L.***Türkçe isim** : Hartlap**Yerel isim** : Hartlap ağacı**Yöresel bilgi-1:** Gıda**Yöresel bilgi-2:** Ev eşyası**Kullanılan kısım:** Tüm bitki**Element** : -**Hayat formu** : Ph

Yöresel Kullanım: Yöre halkı genel olarak yuvarlak olan meyveleri motuk olarak adlandırmaktadır. Meyvesine hartlap motuğu da denir. Meyvesi yenir. Dayanıklı olduğu için toprak ve beton evlere direk yapılır. Kaşık, çömçe (büyük tahta kepçe) ve özellikle bıçak sapı yapımında kullanılır. Eski yıllarda barutun gücünü arttırdığı için hartlap ağacından elde edilen odun kömürü dövülerek barutla beraber satılmış.

Tespit yeri : Ceylanlı, Ceylanlı (Alan Yaylası)**Kaynak kişi** : Mehmet KÖSE, Fadıma SAVA**Bitki no** : HA 1301*Erica L.**Erica manipuliflora Salisb.***Türkçe isim** : Piren**Yerel isim** : Püren**Yöresel bilgi-1:** Gıda**Yöresel bilgi-2:** Ev eşyası**Kullanılan kısım:** Tüm bitki**Element** : Doğu Akdeniz**Hayat formu** : Ph

Yöresel Kullanım: 2 su bardağı suya yarım avuç taze çiçeğinden konulup, 5-6 dakika kaynatılıp çay olarak içilir. Demet haline getirilip bağlanan bitki ıslatılır ve üzerine ağırlık konularak bir gün bekletilir. 3-4 gün tekrarlanan bu işlemde sonra süpürge olarak kullanılır. Arılar püren çiçeğinin olduğu bölgeden bal yaparsa o balın çok lezzetli olduğuna inanılır.

Tespit yeri : Ceylanlı, Ceylanlı (Alan Yaylası)

Kaynak kişi : Mehmet KÖSE, Hacer KÖSE

Bitki no : HA 1391

EUPHORBIACEAE

Euphorbia L.

•*Euphorbia anacampseros* Boiss. var. *anacampseros*

Türkçe isim : Sütluğu

Yerel isim : Sütleğen

Yöresel bilgi : Tıbbi

Kullanılan kısım: Tüm bitki

Element : -

Hayat formu : H

Yöresel Kullanım: Sütü et sinirlerinin yani vücut yüzeyinde oluşmuş olan küçük veya büyük deri parçaları üzerine damlatılırsa bu et sinirini eritir. Bu işlem sırasında süt damlatılırken et sinirinin dışınan taşmamasına dikkat edilmelidir. Aksi takdirde taşarsa vucutta iz bırakır.

Tespit yeri : Ceylanlı (Alan Yaylası)

Kaynak kişi : Mustafa KÖSE

Bitki no : HA 1297

FABACEAE

Calicotome L.

Calicotome villosa (Poir.) Link

Türkçe isim : Keçiboğan

Yerel isim : Azgan, Geçi öldüren

Yöresel bilgi : -

Kullanılan kısım: -

Element : Akdeniz

Hayat formu : Ph

Yöresel Kullanım: Yörede etnobotanik açıdan sadece isim olarak biliniyor. Bitkinin adı yöre genelinde “Azgan açımı gız gaçımı” diye bilinen tabirde geçer.

Tespit yeri : Ceylanlı (Alan Yaylası), Ceylanlı (Gödere Yaylası)

Kaynak kişi : Mehmet KÖSE, Mustafa KÖSE

Bitki no : HA 1022

Ceratonia L.

Ceratonia siliqua L.

Türkçe isim : Keçiboynuzu

Yerel isim : Keçiboynuzu, Harnup

Yöresel bilgi-1: Gıda

Yöresel bilgi-2: Tıbbi

Kullanılan kısım: Meyve

Element : Akdeniz

Hayat formu : Ph

Yöresel Kullanım: Kurutulan meyveleri yenir. Meyvelerinden pekmezi yapılır, çocuğu olmayan erkeklere bu pekmez yedirilirmiş. Şeker hastalığına iyi geldiği söyleniyor.

Tespit yeri : Yusufllu, Delibekirli, Ceylanlı

Kaynak kişi : Nurcan ÖNDER, Meryem GÖK, Ali GÖK, Mehmet KÖSE

Bitki no : HA 1057

Cercis L.

Cercis siliquastrum L. subsp. siliquastrum

Türkçe isim : Erguvan

Yerel isim : Gelincik ağacı

Yöresel bilgi : -

Kullanılan kısım: -

Element : Akdeniz

Hayat formu : Ph

Yöresel Kullanım: Yörede etnobotanik açıdan sadece isim olarak biliniyor.

Tespit yeri : Ceylanlı, Ceylanlı (Alan Yaylası)

Kaynak kişi : Mehmet KÖSE, Mustafa KÖSE

Bitki no : HA 1090

Glycyrrhiza L.

Glycyrrhiza glabra L. var. glabra

Türkçe isim : Meyan

Yerel isim : Meyan

Yöresel bilgi : Gıda

Kullanılan kısım: Kök

Element : -

Hayat formu : H

Yöresel Kullanım: Köklerinden meyan şerbeti denilen içecek yapılır.

Tespit yeri : Ceylanlı

Kaynak kişi : Mehmet KÖSE

Bitki no : HA 1369

Hippocrepis L.

Hippocrepis emerus (L.) Lassen subsp. emerus

Türkçe isim : At nalı

Yerel isim : Geçigevişi

Yöresel bilgi : Yem

Kullanılan kısım: Tüm bitki

Element : -

Hayat formu : Ph

Yöresel Kullanım: Hayvan yemi olarak keçiler yer.

Tespit yeri : Ceylanlı, Ceylanlı (Alan Yaylası)

Kaynak kişi : Mustafa KÖSE

Bitki no : HA 1100

Lupinus L.

Lupinus pilosus L.

Türkçe isim : Gâvur baklası

Yerel isim : Deli bakla, Eşşek baklası

Yöresel bilgi : -

Kullanılan kısım: -

Element : Akdeniz

Hayat formu : Th

Yöresel Kullanım: Yörede etnobotanik açıdan sadece isim olarak biliniyor.

Tespit yeri : Ceylanlı (Alan Yaylası)

Kaynak kişi : Mehmet KÖSE, Mustafa KÖSE

Bitki no : HA 1109

Mentha L.

Mentha longifolia (L.) L. subsp typhoides (Briq.) Harley

Türkçe isim : Dere nanesi

Yerel isim : Yarpız, Yarpuz

Yöresel bilgi -1: Gıda

Yöresel bilgi -2: Tıbbi

Kullanılan kısım: Tüm bitki

Element : -

Hayat formu : H

Yöresel Kullanım: Çorbalara konur. İşli çöreği (gözleme) yapılır. Tarhana serilirken tarhanaların altına konulur ve kuruyan tarhanalara güzel koku verir. Mide bulantısı ve karın ağrısı için çay olarak içilir.

Tespit yeri : Kırıkhan-Merkez, Ceylanlı

Kaynak kişi : Ümmü Gülsüm YILMAZ, Fadıma SAVA

Bitki no : HA 1117

Phaseolus L.

**Phaseolus vulgaris L.*

Türkçe isim : Fasülye

Yerel isim : Fasülye

Yöresel bilgi : Gıda

Kullanılan kısım: Yaprak

Element : -

Hayat formu : Th

Yöresel Kullanım: Yapraklarından sarma yapılır.

Tespit yeri : Ceylanlı (Alan Yaylası)

Kaynak kişi : Mediha KÖSEZADE

Bitki no : HA 1119

Spartium L.

Spartium junceum L.

Türkçe isim :Katırtırnağı

Yerel isim : Boruk

Yöresel bilgi : Ev eşyası

Kullanılan kısım: Tüm bitki

Element : Akdeniz

Hayat formu : Ph

Yöresel Kullanım: Üzerine incir ve belben (incir pestili) serilir.

Tespit yeri : Ceylanlı, Ceylanlı (Alan Yaylası)

Kaynak kişi : Mehmet KÖSE, Hacer KÖSE

Bitki no : HA 1201

Trifolium L.

Trifolium pauciflorum d'Urv.

Türkçe isim : Sülün üçgülü

Yerel isim : Dağ üçgülü

Yöresel bilgi : Yem

Kullanılan kısım: Tüm bitki

Element : Doğu Akdeniz

Hayat formu : Th

Yöresel Kullanım: Hayvan yemi olarak kullanılır.

Tespit yeri : Ceylanlı (Alan Yaylası)

Kaynak kişi : Hacer KÖSE

Bitki no : HA 1267

Trifolium repens L. var. repens

Türkçe isim : Yonca

Yerel isim : Bahçe üçgülü

Yöresel bilgi : Yem

Kullanılan kısım: Tüm bitki

Element : -

Hayat formu : H

Yöresel Kullanım: Hayvan yemi olarak kullanılır.

Tespit yeri : Ceylanlı (Alan Yaylası)

Kaynak kişi : Hacer KÖSE

Bitki no : HA 1270

Vicia L.

Vicia cassia Boiss.

Türkçe isim : Morbakla

Yerel isim : Yonca

Yöresel bilgi : Yem

Kullanılan kısım: Tüm bitki

Element : Doğu Akdeniz

Hayat formu : Th

Yöresel Kullanım: Hayvan yemi olarak kullanılır.

Tespit yeri : Ceylanlı (Alan Yaylası)

Kaynak kişi : Hacer KÖSE

Bitki no : HA 1272

FAGACEAE

Quercus L.

Quercus infectoria G.Olivier subsp. *veneris* (A.Kern.) Meikle

Türkçe isim : Zindiyen

Yerel isim : Mazı

Yöresel bilgi : Tıbbi

Kullanılan kısım: Meyve

Element : -

Hayat formu : Ph

Yöresel Kullanım: Özellikle karın ağrılarının giderilmesi için ağrı kesici olarak mazının özü dile çok az sürülür.

Tespit yeri : Ceylanlı, Ceylanlı (Alan Yaylası)

Kaynak kişi : Osman KAFAS, Mehmet KÖSE

Bitki no : HA 1220

Quercus ithaburensis Decne. subsp. *macrolepis* (Kotschy) Hedge & Yalt.

Türkçe isim : Kara meşe

Yerel isim : Kesme, Tırık, Palıt

Yöresel bilgi-1: Ev eşyası

Yöresel bilgi-2: Gıda

Kullanılan kısım: Tüm bitki

Element : -

Hayat formu : Ph

Yöresel Kullanım: Taze sürgünler (yöresel olarak motuklar “kabarık kısımlar”) yenir. Meyvesine palıt denir. Palıtlar köze konulup bekletilir ve çatlayınca kabuğu soyulup yenir. Eski zamanlarda palıtlar ortadan bölünüp kurutulup, sonra kabuğu soyulup, melengişin pürçüyle (ucundaki püskülü) beraber dövülerek ya da değirmende çektilirerek arpa ununa katılıp, ekme yapılmış. Ayrıca gövdesinden balta, keser ve kazma sapı yapılır.

Tespit yeri : Ceylanlı

Kaynak kişi : Mehmet KÖSE

Bitki no : HA 1277

GERANIACEAE

Erodium L'Hér.

Erodium cicutarium (L.) L'Hér. subsp. *cicutarium*

Türkçe isim : İğnelik

Yerel isim : İnnelik, Kara innelik

Yöresel bilgi -1: Gıda

Yöresel bilgi -2: Tıbbi

Kullanılan kısım: Tüm bitki

Element : -

Hayat formu : Th

Yöresel Kullanım: Taze bitki doğranıp, soğan ve salça ile yağda kavrulmak suretiyle yemeği yapılır. Pirinçle veya bulgurla sulu pilav şeklinde lepesi veya işli çöreği (börek-gözleme) yapılır. Doğranıp haşlanarak nar ekşisi ve tuzla sulandırılıp ekşilemesi yapılır. Kurutulup dövülmüş halde özellikle kesikli yaraların üzerine konursa yaraları iyileştirdiği söyleniyor. Taze bitki ezilerek çiban gibi iltihaplı yaraların üzerine konulup bekletilirse iltihabının toplanarak çıkmasını sağladığı söyleniyor.

Tespit yeri : Kırıkhan, Ceylanlı, Yalangoz, Hacılaslı, Karaçağıl

Kaynak kişi : Abdullah SAVA, Hatice EFE, Sinem ÇAKMAK, Sevgi GERAY, Gülbahar AYOL, Hacer KURU, Gülümser ERKE, Mustafa AY

Bitki no : HA 1269

HYPERICACEAE

Hypericum L.

Hypericum olympicum f. olympicum

Türkçe isim : Uludağ kantaronu

Yerel isim : Kantaron

Yöresel bilgi : Tıbbi

Kullanılan kısım: Tüm bitki

Element : Doğu Akdeniz

Hayat formu : H

Yöresel Kullanım: Bitki taze iken bir kavanoza doğranıp, üzeri zeytinyağı ile doldurulur ve 40 gün gölgede (güneş zeytinyağının tadını bozar) bekletildikten sonra süzülür. Bu yağ; ağrı kesici olarak ağrıyan veya incinen yerlere, açık yaralara, el-ayak çatlaklarına, diz ağrılarına ve romatizma olan yerlere, sürülürse iyileştirdiği söyleniyor.

Tespit yeri : Kırıkhan-Merkez, Aydınlı, Ceylanlı, Ceylanlı (Alan Yaylası)

Kaynak kişi : Ümmü Gülsüm YILMAZ, Gülay ULAŞLI, Adnan DEMİRDELEN, Enzel KOYUNCU

Bitki no : HA 1249

IRIDACEAE*Iris* L.**Iris germaniaca* L.**Türkçe isim** : Gök süsen**Yerel isim** : Gargaşan**Yöresel bilgi** : Süs**Kullanılan kısım:** Tüm bitki**Element** : -**Hayat formu** : Cr-G**Yöresel Kullanım:** Mezarlıklara ve evlerin bahçelerine süs olarak ekilir.**Tespit yeri** : Ceylanlı**Kaynak kişi** : Hacer KÖSE**Bitki no** : HA 1390**JUGLANDACEAE***Juglans* L.**Juglans regia* L.**Türkçe isim** : Ceviz**Yerel isim** : Goz, Ceviz**Yöresel bilgi-1:** Tıbbi**Yöresel bilgi-2:** Boya**Yöresel bilgi-3:** Ev eşyası**Kullanılan kısım:** Tüm bitki**Element** : -**Hayat formu** : Ph

Yöresel Kullanım: Kınanın rengini koyulaştırmak için yöresel olarak goz denilen meyvenin yeşil kısımları kurutulup, suda kaynatılır. Elde edilen su ile kına yoğurulur. Yeşil ceviz kabukları kaynatılan su pamuk ve yün boyama işlerinde kullanılır. Bu şekilde yapılarak elde edilen su, boyaması yapılan eşyaların yıkandığında boya vermemesini sağlar. Kaşık, çömçe (büyük tahta kepçe), tokaç veya ekmek tahtası yapılır. Taze yapraklarının çayı veya kuru meyvenin içindeki keşvelek(kuru ceviz içerisindeki yenilmeyen zar şeklinde kısım) kısmı kaynatılıp içilirse ishale iyi geldiği söyleniyor.

Tespit yeri : Balarmudu, Özsoğuksu, Ceylanlı, Ceylanlı (Alan Yaylası)
Kaynak kişi : Fadima SAVA, Yesemen EROĞLU, Meral DEDEOĞLU, Selver KAFAS, Emine DOĞAN, Hatun ARIK, Hatice EFE, Mehmet KÖSE
Bitki no : HA 1016

JUNCACEAE

Juncus L.

Juncus acutus L. subsp. *acutus*

Türkçe isim : Kofa

Yerel isim : Topuk otu

Yöresel bilgi : -

Kullanılan kısım: -

Element : -

Hayat formu : H

Yöresel Kullanım: Yörede etnobotanik açıdan sadece isim olarak biliniyor.

Tespit yeri : Ceylanlı, Gölbaşı

Kaynak kişi : Mehmet KÖSE

Bitki no : HA 1321

LAMIACEAE

Lavandula L.

Lavandula stoechas L. subsp. *stoechas*

Türkçe isim : Karabaş

Yerel isim : Nuzla, Karabaş otu

Yöresel bilgi : Tıbbi

Yöresel bilgi : Gıda

Yöresel bilgi : Ev eşyası

Kullanılan kısım: Tüm bitki

Element : Akdeniz

Hayat formu : Ch

Yöresel Kullanım: Bitkinin çiçekli ve yapraklı 2-3 dalı 2 su bardağı suda 2-3 dakika kaynatılıp çayı yapılır. Bu çayın nezle, grip, soğuk algınlığı, baş ağrısı, uykusuzluk ile ağız ve ayak yarasına iyi geldiği söyleniyor. Çok fazla kaynatılırsa tadı acılaştır içmesi

zor olur. Demet haline getirilip bağlanan bitki ıslatılır ve üzerine ağırlık konularak bir gün bekletilir. 3-4 gün tekrarlanan bu işlemden sonra süpürge olarak kullanılır.

Tespit yeri : Ceylanlı, Ceylanlı (Alan Yaylası), Özsoğuksu, Kurtlusoguksu, Kurtuluş

Kaynak kişi : Mehmet KÖSE, Fadıma SAVA, Emine DOĞAN, Fatma AYDÖNER, Gülsen BALCI

Bitki no : HA 1029

Mentha L.

**Mentha x piperita L. (M. aquatica L. x M. spicata L.)*

Türkçe isim : Nane

Yerel isim : Nane

Yöresel bilgi : Tıbbi

Kullanılan kısım: Tüm bitki

Element : -

Hayat formu : H

Yöresel Kullanım: Kuru nane, kanayan yaraların üzerine konursa kanamayı durdurur. Kaynatılarak içilirse sancıyı geçirdiği söyleniyor.

Tespit yeri : Balarmudu

Kaynak kişi : Yesemen EROĞLU, Meral DEDEOĞLU, Selver KAFAS

Bitki no : HA 1200

Micromeria Benth.

Micromeria myrtifolia Boiss. & Hohen.

Türkçe isim : Boğumluçay

Yerel isim : İreyfe

Yöresel bilgi : Gıda

Kullanılan kısım: Tüm bitki

Element : Doğu Akdeniz

Hayat formu : Ch

Yöresel Kullanım: Çayı yapılarak içilir. Yarım avuç kadarı yapraklarıyla tohumlarıyla beraber 2 su bardağı suya atılır 5-dk kaynatılıp, içilir.

Tespit yeri : Ceylanlı,
Kaynak kişi : Mehmet KÖSE
Bitki no : HA 1210

Nepeta L.

Nepeta caesarea Boiss.

Türkçe isim : Arıotu

Yerel isim : Yarotu

Yöresel bilgi : Tıbbi

Kullanılan kısım: Tüm bitki

Element : Doğu Akdeniz

Hayat formu : H

Yöresel Kullanım: Yaprakları ezilip bıçak keşiği gibi kesik yaraların üzerine sarılırsa yarayı iyileştirdiği söyleniyor. Dövülerek ya da kavrulularak topuklara konursa topuk dikenini iyi geldiği söyleniyor.

Tespit yeri : Ceylanlı,

Kaynak kişi : Mehmet KÖSE, Gülay ULAŞLI

Bitki no : HA 1226

Origanum L.

Origanum syriacum L. subsp. *bevanii* (Holmes) Greuter & Burdet

Türkçe isim : Hababa

Yerel isim : At kekiği

Yöresel bilgi : Tıbbi

Kullanılan kısım: Tüm bitki

Element : Doğu Akdeniz

Hayat formu : Ch

Yöresel Kullanım: Bitki haşlandıktan sonra süzülen suyu ile banyo yapılırsa hoş koku verir, saçı yumuşatır, vücuttaki yaraları iyileştirir, vücudu nemlendirir. Kaynatılarak yapılan çayı boğaz ağrısına iyi gelir. Taze bitki ezilerek vücuttaki şişliklerin üzerine konulursa iyileştirdiği söyleniyor. Çiçek ve yapraklı dalları 5 dakika suda kaynatılıp, sabahları aç karnına günde 1 çay bardağı içilirse sancıyı ve ağrıyı kestiği söyleniyor.

Tüm bitki kurutulularak kaynayan 3 su bardağı suya 1 yemek kaşığı kadar atılıp çay gibi demlenir suyundan günde 2 su bardağı kadar içilirse vücuttaki yağı yakar, fazla içilirse tansiyonu yükselttiği biliniyor.

Tespit yeri : Ceylanlı, Ceylanlı (Alan Yaylası), Karataş, Delibekirli

Kaynak kişi : Mediha KÖSEZADE, Fadıma SAVA, Hatice GELİK, Fadıma ATEŞ, Ali GÖK, Meryem GÖK

Bitki no : HA 1251

Teucrium L.

Teucrium polium L subsp. polium

Türkçe isim : Acıyavşan

Yerel isim : Peryavşan

Yöresel bilgi : Tıbbi

Kullanılan kısım: Tüm bitki

Element : -

Hayat formu : Ch

Yöresel Kullanım: 1 su bardağı suya 1 tatlı kaşığı perıavşan konulup kaynatılarak içilirse karın, bel ve diz ağrısına iyi geldiği söyleniyor.

Tespit yeri : Kırıkhan-Merkez

Kaynak kişi : Ayşe YAYGIÇ

Bitki no : HA 1317

Salvia L.

Salvia sclarea L.

Türkçe isim : Paskulak

Yerel isim : At kekiği

Yöresel bilgi : Tıbbi

Kullanılan kısım: Yaprak

Element :

Hayat formu : H

Yöresel Kullanım: Yaprakları ağızda çiğnenirse ağız yarasına iyi gelir.

Tespit yeri : Ceylanlı,

Kaynak kişi : Mehmet KÖSE

Bitki no : HA 1323

Sideritis L.

Sideritis syriaca L. subsp. *nusairiensis* (Post) Hub.-Mor.

Türkçe isim : İnce çay

Yerel isim : Daz çayı, Dağ çayı

Yöresel bilgi-1: Tıbbi

Yöresel bilgi-2: Gıda

Kullanılan kısım: Tüm bitki

Element : Doğu Akdeniz

Hayat formu : H

Yöresel Kullanım: Özellikle kış aylarında çay olarak, tüketilir. 2 su bardağı kadar kaynayan suya 3-4 tane kuru daz çayı atılır. 3-4 dakika kadar kaynatılarak içilir. Daz çayı grip ve soğuk algınlığına, boğaz ağrısına, sancıya iyi gelir. Ayrıca ıhlamurla beraber çayı yapılıp içilirse ateş düşürür. Yöre halkı tarafından tütsülenmek için kullanılan bitkilere genel olarak pohur veya buhur denir. Bu bitkinin pohur katılarak çayı yapılıp içilirse soğuk algınlığına ve balgama iyi geldiği söyleniyor.

Tespit yeri : Delibekirli, Kurtlusoguksu, Camızkışlası, Kırıkhan-Merkez, Karataş, Özsoğuksu, Ceylanlı, Ceylanlı (Alan Yaylası)

Kaynak kişi : Dudu KÖSE, Fadıma KÖSE, Meryem GÖK, Mustafa AY, Fatma AYDÖNER, Naime GELEGEN, Kamile GEZER, Döne İLBAYI, Hatun ARIK, Hatice EFE

Bitki no : HA 1335

Thymbra L.

Thymbra sintenisii Bornm. & Azn. subsp. *sintenisii*

Türkçe isim : Ak zahter

Yerel isim : Kekik, Zahter

Yöresel bilgi-1: Tıbbi

Yöresel bilgi-2: Gıda

Yöresel bilgi-3: Nazar

Kullanılan kısım: Tüm bitki

Element : İran-Turan

Hayat formu : Ch

Yöresel Kullanım: Yemeklere lezzet katsın diye baharat olarak kullanılır. Özellikle yöre genelinde çokça yapılan sülk olarak adlandırılan çökelek içerisine, yeşil zeytin salatasına ve diğer salatalara taze olarak katılır. Kurusundan ve tazesinden çayı yapılarak içilirse karın ağrısına iyi gelir. Nazar değdiği düşünülen kişilere veya nazar değmesini önlemek için bitki yakılıp, tütsüsü yapılır.

Tespit yeri : Ceylanlı, Ceylanlı (Alan Yaylası), Kırıkhan-Merkez, Kurtlusoguksu, Muratpaşa, Özsoğuksu, Karataş

Kaynak kişi : Mehmet KÖSE, Hacer KÖSE, Ümmü Gülsüm YILMAZ, Fatma AYDÖNER, Emine TOPER, Hülya AYDÖNER, Döne İLBEYİ

Bitki no : HA 1344

Vitex L.

Vitex agnus-castus L.

Türkçe isim : Hayıt

Yerel isim : Hayıt

Yöresel bilgi : Ev eşyası

Kullanılan kısım: Tüm bitki

Element : Akdeniz

Hayat formu : Ph

Yöresel Kullanım: İnce dallarından sele sepet örülür.

Tespit yeri : Ceylanlı, Ceylanlı (Alan Yaylası), Karataş

Kaynak kişi : Mehmet KÖSE, Hacer KÖSE, Dudu KÖSE, Fadıma SAVA, Hatice GELİK, Hatice EFE, Fadıma ATEŞ

Bitki no : HA 1384

LAURACEAE

Laurus L.

Laurus nobilis L.

Türkçe isim : Defne

Yerel isim : Har, Defne

Yöresel bilgi-1: Tıbbi

Yöresel bilgi-2: Koku

Yöresel bilgi-3: Temizlik

Yöresel bilgi-4: Böcek kovucu

Kullanılan kısım: Yaprak, Meyve

Element : Akdeniz

Hayat formu : Ph

Yöresel Kullanım: Olgunlaşan meyveler kaynatılarak yağı çıkartılır ve zeytinyağı ile karıştırılarak sabun yapımında kullanılır. Böceklenmesini engellemek için kurutulan incir ve belbenler (incir pestili) çuvalara konulacağı zaman aralarına kuru har (defne) yaprakları konur. Ayrıca kuru incirleri saklamak için çuvala basılmadan önce har yaprakları suda kaynatılır, bu suya incirler batırılır ve incirler tekrar kurutulup çuvala konur. Böylece hem kokusu güzel olur hem de böceklenmesi engellenmiş olur. Etili yemeklerin içine ve özellikle tavuk haşlanırken içine har yaprağı konulur, kokusunu alır. Har yaprağı biberiye ile beraber çayı yapılıp içilirse baş ağrısına iyi gelir.

Tespit yeri : Kurtlusoğuksu, Özsoğuksu, Hacılar, Ceylanlı, Ceylanlı (Alan Yaylası)

Kaynak kişi : Fadıma SAVA, Fatma AYDÖNER, Hülya AYDÖNER, Süleyman METLİLER, Mehmet KÖSE, Hacer KÖSE

Bitki no : HA 1328

LILIACEAE

Tulipa L.

Tulipa armena Boiss. var. *armena*

Türkçe isim : Dağ lalesi

Yerel isim : Kırmızı lale

Yöresel bilgi : -

Kullanılan kısım:

Element : İran-Turan

Hayat formu : Cr -G

Yöresel Kullanım: Yörede etnobotanik açıdan sadece isim olarak biliniyor

Tespit yeri : Hacer KÖSE

Kaynak kişi : Ceylanlı (Alan Yaylası)

Bitki no : HA 1300

LYTHRACEAE

Punica L.

**Punica granatum L.*

Türkçe isim : Nar

Yerel isim : Nar

Yöresel bilgi-1: Yakacak

Yöresel bilgi-2: Ev eşyası

Yöresel bilgi-3: Boya

Kullanılan kısım: Tüm bitki

Element : -

Hayat formu : Ph

Yöresel Kullanım: Meyvenin ezilerek çıkarılan suyu kaynatılarak salatalarda kullanılan nar ekşisi elde edilir. Yöresel olarak tiksiniik diye ifade edilen mide bulantısı için bir bardak suya biraz nar ekşisi koyarak karıştırılıp içilir. Nar ekşisi yapmak için çırpılan narların kabukları kurutularak mangal kömürü yerine kullanılır. Taze sürgünlerinden sele sepet yapılır. Eski zamanlarda kullanılan deri yemeniler nar kabuğu kaynatılarak boyanmıştır.

Tespit yeri : Delibekirli, Camızkışlası, Ceylanlı

Kaynak kişi : Meryem GÖK, Ali GÖK, Naime GELEGEN, Hatice EFE, Mehmet KÖSE

Bitki no : HA 1255

MALVACEAE

Abelmoschus Medik.

**Abelmoschus esculentus (L.) Moench*

Türkçe isim : Bamya

Yerel isim : Bamya

Yöresel bilgi : Tıbbi

Kullanılan kısım: Meyve, Yaprak

Element : -

Hayat formu : Th

Yöresel Kullanım: Bitkinin taze veya kuru meyveleri haşlanıp lapa haline getirilir. Bu lapanın eklem ağrıları olan bölgeye uygulandığında iyi geldiği söyleniyor. Çıban, kör çıban, kıldönmesi olduğunda bamyaya yaprakları doğranıp kavrulur ve bir bez arasına konarak yaranın üzerine vurulup, bir gece bekletilirse yaraların iyileştiği ifade ediliyor.

Tespit yeri : Kırıkhan-Merkez, Yalangoz

Kaynak kişi : Ümmü Gülsüm YILMAZ, Meryem GÖÇER

Bitki no : HA 1056

Alcea L.

Alcea apterocarpa (Fenzl) Boiss.

Türkçe isim : Gülfatma

Yerel isim : İra kömeci

Yöresel bilgi-1: Tıbbi

Yöresel bilgi-2: Temizlik

Kullanılan kısım: Tüm bitki

Element : İran-Turan

Hayat formu : H

Yöresel Kullanım: Çiçek ve yapraklarının çayı yapılarak içilirse bronşite, sinüzite, öksürüğe iyi geldiği ve iltihabı kuruttuğu biliniyor. Çıban yarasının patlaması için yaprakları doğranıp kavrulur ve bir bez arasına konarak yaranın üzerine konulup bir gece bekletilmesi gerekir. Çamaşırlara güzel koku vermesi için tüm bitki sıcak suya konup bekletilir ve bu su ile çamaşırların son durulaması yapılır.

Tespit yeri : Ceylanlı, Yalangoz

Kaynak kişi : Mehmet KÖSE, Mediha KÖSEZADE, Fadıma SAVA, Meryem GÖÇER

Bitki no : HA 1077

Malva L.

Malva neglecta Vallr.

Türkçe isim : Küçük ebegümece

Yerel isim : Kömeç

Yöresel bilgi-1: Gıda

Yöresel bilgi-2: Tıbbi

Kullanılan kısım: Tüm bitki

Element : -

Hayat formu : Th

Yöresel Kullanım: Çiçeklenmeden önce toplanan taze bitki doğranıp, soğan ve salçayla kavrulmak suretiyle yemeği yapılır. Ayrıca işli çöreği (börek-gözleme) yapılır. Doğranıp haşlanarak nar ekşisi ve tuzla sulandırılıp eşkilemesi yapılır Sulu pilav şeklinde lepesi yapılır. Yaprakları ile beraber dövülüp çıban gibi yaraların üzerine konur. Bağırsak kurtlarını düşürmek için yemeği yenir. Diz ağrısı için kömeç doğranıp, ezilir ve diz üzerine konur. 1 gün bekletilir ise dizde sivilcelenme yaparak ağrısını geçirir ve iltihabı alır.

Tespit yeri : Ceylanlı, Özsoğuksu, Yusufllu, Karataş, Balarmudu, Alabeyli, Bektaşlı, Ilıkpinar, Delibekirli

Kaynak kişi : Dudu ŞAFAK, Nurcan ÖNDER, Hatice GELİK, Gülbahar AYOL, Fatma DAL, Ömer KUMRU, Hacer KURU, Gülümser ERKE

Bitki no : HA 1289

Malva sylvestris L.

Türkçe isim : Büyük ebe gümece

Yerel isim : Kömeç

Yöresel bilgi-1: Gıda

Yöresel bilgi-2-: Tıbbi

Kullanılan kısım: Tüm bitki

Element : -

Hayat formu : H

Yöresel Kullanım: Çiçeklenmeden önce toplanan taze bitki doğranıp, soğan ve salçayla kavrulmak suretiyle yemeği yapılır. Ayrıca işli çöreği (börek-gözleme) yapılır. Doğranıp haşlanarak nar ekşisi ve tuzla sulandırılıp eşkilemesi yapılır Sulu pilav şeklinde lepesi yapılır. Yaprakları ile beraber dövülüp çıban gibi yaraların üzerine konur. Bağırsak kurtlarını düşürmek için yemeği yenir. Diz ağrısı için kömeç

doğranıp, ezilir ve diz üzerine konur. 1 gün bekletilir ise dizde sivilcelenme yaparak ağrısını geçirir ve iltihabı alır.

Tespit yeri : Karaçağıl, Camızkışlası, Aydınlı, Kurtlusoğuksu, Muratpaşa, Hacılar, Hacelaslı, Yalangoz, Gölbaşı

Kaynak kişi : Hatice ŞEN, Mustafa AY, Döndü ÇOLAK, Süleyman METLİLER, Hatun ARIK, Firdevs KURAL, Hatice BİRKAY, Mahmut KOR

Bitki no : HA 1322

Tilia L.

Tilia tomentosa Moench

Türkçe isim : Gümüşi ıhlamur

Yerel isim : Ihlamur

Yöresel bilgi-1: Gıda

Yöresel bilgi-2: Tıbbi

Kullanılan kısım: Tüm bitki

Element : Avrupa-Sibirya

Hayat formu : Ph

Yöresel Kullanım : Soğuk algınlığı için çay olarak içilir. Daz çayıyla beraber çayı yapılıp içilirse ateş düşürür. Yaprasının sarması yapılıır.

Tespit yeri : Kırıkhan-Merkez, Özsoğuksu

Kaynak kişi : Ümmü Gülsüm YILMAZ, Dudu ŞAFAK

Bitki no : HA 1327

MELIACEAE

Melia L.

Melia azedarach L.

Türkçe isim : Tesbihağacı

Yerel isim : Zanzalak, Kral ağacı

Yöresel bilgi : Yapıştırıcı

Kullanılan kısım: Meyve

Element :

Hayat formu : Ph

Yöresel Kullanım: Yöresel olarak motuk denilen olgunlaşmış sarı meyvelerde; tohumları dışındaki sarı kabuklar çıkarılır ve çekirdek kısmı yapıştırıcı olarak kullanılmış. Özellikle kâğıt yapıştırmada kullanılmış.

Tespit yeri : Ceylanlı

Kaynak kişi : Mehmet KÖSE

Bitki no : HA 1025

MORACEAE

Ficus L.

**Ficus carica L. subsp. carica*

Türkçe isim : İncir

Yerel isim : İncir

Yöresel bilgi-1: Ev eşyası

Yöresel bilgi-2: Gıda

Kullanılan kısım: Gövde, Meyve

Element : Akdeniz

Hayat formu : Ph

Yöresel Kullanım: Meyvelerinden yöresel olarak belben adı verilen pestil (bastık) yapılır. Kuru incir ve belbenler özellikle kış aylarında donmuş zeytinyağına batırılıp, ceviz ile birlikte yenir. Olgun (yaş) incirden ve kuru incirden reçel yapılır. Ham incir (incir tıpi) sütü yeni sağılmış keçi sütüne damlatılarak sütün mayalanıp yoğurt kıvamına gelemesi sağlanır. Yöresel olarak buna teleme denir. Sabah kahvaltıda yenir. Odunundan yün ve çamaşır yıkamaya yarayan tokaç yapılır.

Tespit yeri : Ceylanlı

Kaynak kişi : Hacer KÖSE, Mehmet KÖSE, Hatice EFE

Bitki no : HA 1246

Morus L.

**Morus alba L.*

Türkçe isim : Akdut

Yerel isim : Dut

Yöresel bilgi-1: Gıda

Yöresel bilgi-2: Tıbbi

Yöresel bilgi-3: Ev eşyası

Kullanılan kısım: Tüm bitki

Element : -

Hayat formu : Ph

Yöresel Kullanım: Bitkinin taze yapraklarıyla sarma yapılır. Pekmezinin kansızlığı iyi geldiği söylenir. Meyvesi bağırsakları çalıştırır. Odunundan yün ve çamaşır yıkamaya yarayan tokaç, kaşık, kesme ve ekmek tahtası, saz yapımı, bahçe çiti için kullanılan tellere destesteklik sağlayan ve yerel ismi dikeç olan direk yapılır. Ayrıca dayanıklı olduğu için eski toprak ve beton evlerde kiriş ve kolon yerine kullanılan yerel adı ma ve cisir olan uzun ve kalın tahta blok yapılır. Yine tarlaları düzleştirmek için motorların arkasına takılan tapan yapılır. Dövülerek unla karıştırılan yaprağı çarpma ve burkulma sonucu zedelenen bölgeye konulup, 1-3 saat arası bekletilir ise ağrıyı aldığı söyleniyor.

Tespit yeri : Yusufllu, Ceylanlı, Delibekirli, Yalangoz

Kaynak kişi : Dudu KÖSE, Hatice KÖSE, Mediha KÖSEZADE, Fadıma SAVA, Fadıma Fakı, Nurcan ÖNDER, Gülhan ULAŞLI, Ali GÖK, Meryem GÖÇER, Mehmet KÖSE

Bitki no : HA 1266

Morus L.

**Morus nigra L.*

Türkçe isim : Karadut

Yerel isim : Kandut

Yöresel bilgi-1: Tıbbi

Yöresel bilgi-2: Gıda

Kullanılan kısım: Meyve

Element : -

Hayat formu : Ph

Yöresel Kullanım: Meyvesi veya meyvelerinden yapılan şurubu ağız yarasına iyi gelir. Ayrıca meyvesinden reçel yapılır.

Tespit yeri : Kurtuluşoğuksu

Kaynak kişi : Mehmet KURTUL, Ferdane KURTUL

Bitki no : HA 1311

MYRTACEAE

Myrtus L.

Myrtus communis L. subsp. *communis*

Türkçe isim : Mersin

Yerel isim : Hambelis, Murt

Yöresel bilgi-1: Tıbbi

Yöresel bilgi-2: Gıda

Yöresel bilgi-3: Ev eşyası

Kullanılan kısım: Tüm bitki

Element : Akdeniz

Hayat formu : Ph

Yöresel Kullanım: Yöre halkı meyvesi beyaz olanını hambelis, siyah olanına murt olarak isimlendirir. Her ikisi de yenir ancak tad olarak murt biraz daha acımsı, hambelis ise daha tatlıdır. Bahçelere genellikle hambelis dikilir. Dallarından sepet örülür. Süpürgesi yapılır. Meyveleri bağırsağı çalıştırır. Özellikle bayramlarda arefe gününden itibaren yol çatlarında demet haline getirilip bağlanmış halde satılan bitki mezar toprağının üzerine dik olacak şekilde konulur.

Tespit yeri : Ceylanlı, Camızkışlası, Terbizek

Kaynak kişi : Dudu KÖSE, Mehmet KÖSE, Hatice ŞEN, Özlem SİVRİ

Bitki no : HA 1215

OLEACEAE

Olea L.

**Olea europaea* L. subsp. *europaea*

Türkçe isim : Zeytin

Yerel isim : Zeytin

Yöresel bilgi-1: Tıbbi

Yöresel bilgi-2: Ev eşyası

Kullanılan kısım: Yaprak

Element : Akdeniz

Hayat formu : Ph

Yöresel Kullanım: Zeytinyağının har (defne) yağı ile birlikte sabunu yapılır. Taze sürgünlerinden sepet örülür. Yaprakları ağızda çiğnenirse ağız yarasına iyi gelir. Yanık olduğu anda hemen zeytinyağı sürülürse yanan bölgenin kabarıp su toplamasını engeller. Yenidoğan çocuklarda gaz sancısı için zeytinyağı ılıtılarak karın ve kasık bölgelerine sürülür. Kan şekeri yükselen insanlar zeytin yaprağını çiğnerse şekerini düşürdüğü söyleniyor. Odunundan tahta kaşık, ekmek tahtası ve yün yıkamada kullanılan tokaç yapılır. Ayrıca yöre halkı doğal zeytin bitkisini deli zeytin olarak isimlendirir.

Tespit yeri : Kırıkhan-Merkez, Delibekirli, Ceylanlı

Kaynak kişi : Mehmet KÖSE, Dudu KÖSE, Ümmü Gülsüm YILMAZ, Meryem GÖK, Adnan DEMİRDELEN, Hatice EFE

Bitki no :HA 1302

ORCHIDACEAE

Orchis L.

Orchis morio L. subsp. *morio*

Türkçe isim : Gelincik salebi

Yerel isim : Sahlep

Yöresel bilgi : -

Kullanılan kısım: -

Element : -

Hayat formu : Cr-G

Yöresel Kullanım: Yörede etnobotanik açıdan sadece isim olarak biliniyor.

Tespit yeri : Ceylanlı (Alan Yaylası)

Kaynak kişi : Mustafa KÖSE

Bitki no : HA 1101

Orchis anatolica Boiss.

Türkçe isim : Dildamak

Yerel isim : Sahlep

Yöresel bilgi : -

Kullanılan kısım: -

Element : Doğu Akdeniz

Hayat formu : Cr-G

Yöresel Kullanım: Yörede etnobotanik açıdan sadece isim olarak biliniyor.

Tespit yeri : Ceylanlı (Alan Yaylası)

Kaynak kişi : Mustafa KÖSE

Bitki no : HA 1265

PAPAVERACEAE

Papaver L.

Papaver rhoeas L.

Türkçe isim : Gelincik

Yerel isim : Gangılız, Gelineli, Ginelilik

Yöresel bilgi-1: Gıda

Yöresel bilgi-2: Süs

Kullanılan kısım: Tüm bitki

Element : -

Hayat formu : Th

Yöresel Kullanım: Taze bitki doğranıp, soğan ve salçayla kavrulmak suretiyle yemeği yapılır. İşli çöreği (börek, gözleme) ile kömbe adı verilen büyük sac böreğinin iç malzemesi olarak kullanılır. Yöresel adı lepe olan sulu pilavı yapılır. Çocuklar tarafından petaller oje gibi tırnakların üzerine yapıştırılır.

Tespit yeri : Kırıkhan-Merkez, Özsoğuksu, Balarmudu, Karataş, Alabeyli, Kurtlusoğuksu, Muratpaşa, Camızkışlası, Ceylanlı, Gövdere

Kaynak kişi : Hatice KÖSE, Züleyha YILMAZ, Dudu ŞAFAK, Ferdane KURTUL, Yesemen EROĞLU, Emine EROL, Sultan KAMALI, Fatma AYDÖNER, Emine TOPER, Hülya AYDÖNER, Naime GELEGEN, Hüsamettin ŞULAN, Hatice EFE

Bitki no : HA 1288

PLATANACEAE

Platanus L.

**Platanus orientalis* L.

Türkçe isim : Çınar

Yerel isim : Çınar

Yöresel bilgi-1: Tıbbi

Yöresel bilgi-2: Ev eşyası

Kullanılan kısım: Gövde, Yaprak

Element : -

Hayat formu : Ph

Yöresel Kullanım: Yaprakları kaynatılıp, günde 2-3 su bardağı içilirse kireçlenmelere iyi gelir. Gövdesinden ekmek tahtası ve yün yıkamak için yöresel adı tokaç olan tokmak yapılır.

Tespit yeri : Ceylanlı, Yusuf lu, Delibekirli

Kaynak kişi : Fadıma SAVA, Nurcan ÖNDER, Ali GÖK, Meryem GÖK, Mehmet KÖSE

Bitki no : HA 1120

POACEAE

Cynodon L.

Cynodon dactylon L.

Türkçe isim : Köpekdişi

Yerel isim : Ayrık otu

Yöresel bilgi : Zararlı

Kullanılan kısım: -

Element : -

Hayat formu : H

Yöresel Kullanım: Bostana zarar verdiği için ayıklanır.

Tespit yeri : Ceylanlı

Kaynak kişi : Hacer KÖSE

Bitki no : HA 1028

Melica L.

Melica ciliata L. subsp. ciliata

Türkçe isim : Kirpikli inci

Yerel isim : Geliç

Yöresel bilgi : Yem

Kullanılan kısım: Tüm bitki

Element : -

Hayat formu : H

Yöresel Kullanım: Hayvan yemi olarak kullanılır.

Tespit yeri : Ceylanlı

Kaynak kişi : Mehmet KÖSE

Bitki no : HA 1032

Triticum

**Triticum sp.*

Türkçe isim : Buğday

Yerel isim : Buğday

Yöresel bilgi : Gıda

Kullanılan kısım: Tüm bitki

Element : -

Hayat formu : Th

Yöresel Kullanım: Meyvelerinden yöresel adı kavurğa olan buğday kavurması yapılır. Bir gece önceden ıslatılan ve iyice şişen meyveler biraz tuzla birlikte bir tavada kavrulur ve çerez olarak tüketilir.

Tespit yeri : Ceylanlı, Karataş

Kaynak kişi : Mehmet KÖSE, Emine EROL

Bitki no : HA 1088

POLYGONACEAE

Rumex L.

Rumex acetosella L.

Türkçe isim : Kuzu kulağı

Yerel isim : Ebelik

Yöresel bilgi-1: Gıda

Yöresel bilgi-2: Tıbbi

Kullanılan kısım: Tüm bitki

Element : -

Hayat formu : H

Yöresel Kullanım: Taze bitki doğranıp, yoğurt çorbasına katılır. Yapraklarından sarması ve böreği yapılır. Yemeği bağırsakları temizler. Kaynatılıp içilen suyu veya

tohumlarından yapılan çayı ishali durdurur. Kaşıntı için taze bitki haşlanarak yenir veya kaynatılıp buharına oturulur. Kabızlık, sancı, alerji ve isilikler için yaprak ve tohumlarından yapılan çay içilir. Çayından isiliklerin üzerine sürülürse de fayda eder, kabızlığa iyi gelir.

Tespit yeri : Ceylanlı, Aydınlı, Camızkışlası, Kurtuluş, Kırıkhan-Merkez, Hacılaslı, Yalangoz

Kaynak kişi : Dudu KÖSE, Mediha KÖSEZADE, Fadıma SAVA, Emine YILMAZ, Döndü ÇOLAK, Naime GELEGEN, Gülsen BALCI, Ayşe YAYGIÇ, Hatice BİRKAY, Meryem GÖÇER

Bitki no : HA 1178

PORTULACACEAE

Portulaca L.

**Portulaca oleracea* L.

Türkçe isim : Semizotu

Yerel isim : Soğukluk, Pirpirim

Yöresel bilgi-1: Gıda

Yöresel bilgi-2: Tıbbi

Kullanılan kısım: Tüm bitki

Element : -

Hayat formu : Th

Yöresel Kullanım: Taze bitki salatalara katılır. Kara mercimek, salça ve soğanla çorbası yapılarak yenir. Cacığı ve böreği yapılır. Yemeklerin yanında ekmeğin içine konularak yenir. Şeker hastalığına fayda ettiği söyleniyor.

Tespit yeri : Ceylanlı, Yusufllu, Balarmudu, Camızkışlası, Özsoğuksu

Kaynak kişi : Mehmet KÖSE, Hacer KÖSE, Dudu KÖSE, Nurcan ÖNDER, Meral DEDEOĞLU, Naime GELEGEN, Hatun ARIK

Bitki no : HA 1070

RANUNCULACEAE

Ranunculus L.

Ranunculus ficaria L. subsp. *ficariiformis* Rouy & Foucaud

Türkçe isim : Arpacıksalebi

Yerel isim : Cennet çiçeği

Yöresel bilgi : -

Kullanılan kısım: -

Element : -

Hayat formu : H

Yöresel Kullanım: Yörede etnobotanik açıdan sadece isim olarak biliniyor.

Tespit yeri : Ceylanlı

Kaynak kişi : Hacer KÖSE

Bitki no : HA 1149

Ranunculus reuterianus Boiss.

Türkçe isim : Has düğün çiçeği

Yerel isim : Sarı gangılız

Yöresel bilgi : -

Kullanılan kısım: -

Element : -

Hayat formu : H

Yöresel Kullanım: Yörede etnobotanik açıdan sadece isim olarak biliniyor.

Tespit yeri : Ceylanlı (Gödere Yaylası)

Kaynak kişi : Mustafa KÖSE

Bitki no : HA 1204

RHAMNACEAE

Zizyphus L.

Zizyphus lotus L.

Türkçe isim : Sarı hünnap

Yerel isim : Hannep

Yöresel bilgi : Gıda

Kullanılan kısım: Meyve

Element : -

Hayat formu : Ph

Yöresel Kullanım: Meyveleri yenir.

Tespit yeri : Yusufllu

Kaynak kişi : Nurcan ÖNDER, Adnan ÖNDER

Bitki no : HA 1326

ROSACEAE

Amygdalus L.

Amygdalus korshinskyi (Hand.-Mazz.) Bomm.

Türkçe isim : Bozkır bademi

Yerel isim : Acı payam

Yöresel bilgi : Tıbbi

Kullanılan kısım: Meyve

Element : Doğu Akdeniz

Hayat formu : Ph

Yöresel Kullanım: Meyvesinin şekeri düşürdüğü söyleniyor.

Tespit yeri : Delibekirli

Kaynak kişi : Ali GÖK, Meryem GÖK

Bitki no : HA 1014

Cerasus L.

**Cerasus avium* (L.) Moench

Türkçe isim : Kiraz

Yerel isim : Kiraz

Yöresel bilgi : Ev eşyası

Kullanılan kısım: Gövde

Element : -

Hayat formu : Ph

Yöresel Kullanım: Odunundan kaşık yapılır.

Tespit yeri : Yalangoz

Kaynak kişi : Meryem GÖÇER

Bitki no : HA 1019

Crataegus L.

Crataegus azarolus L. var. *azarolus*

Türkçe isim : Müzmüldek

Yerel isim : Alıç

Yöresel bilgi-1: Gıda

Yöresel bilgi-2: Tıbbi

Kullanılan kısım: Tüm bitki

Element : -

Hayat formu : Ph

Yöresel Kullanım: Yaprakları kaynatılarak suyu içilirse kireçlenmeye iyi gelir. Damar tıkanıklığı için meyvesi ve meyvesinin salamurası yenir. En az 6 ay boyunca çiçeklerinden çayı yapılarak içilirse kalbi güçlendirdiği söyleniyor.

Tespit yeri : Delibekirli, Ceylanlı, Kurtlusoguksu, Ceylanlı (Gödere Yaylası)

Kaynak kişi : Ali GÖK, Meryem GÖK, Hatice EFE, Fatma AYDÖNER, Mustafa KÖSE

Bitki no : HA 1021

Cydonia L.

**Cydonia oblonga* Mill.

Türkçe isim : Ayva

Yerel isim : Ayva

Yöresel bilgi-1: Tıbbi

Yöresel bilgi-2: İnanç

Kullanılan kısım: Yaprak

Element : -

Hayat formu : Ph

Yöresel Kullanım: Yaprakları kaynatılıp suyu içilirse ishale iyi gelir. Hamile kadın aya bakarak ayva yerse bebeğinin gamzeli olacağına inanılıyor.

Tespit yeri : Ceylanlı, Yusufllu, Balarmudu

Kaynak kişi : Hacer KÖSE, Nurcan ÖNDER, Selver KAFAS

Bitki no : HA 1028

Eriobotrya L.

**Eriobotrya japonica* (Thunb.) Lindl.

Türkçe isim : Yenidünya

Yerel isim : Yenidünya, Yığıdune

Yöresel bilgi-1: Tıbbi

Yöresel bilgi-2: Ev eşyası

Kullanılan kısım: Gövde, Çiçek

Element : -

Hayat formu : Ph

Yöresel Kullanım: Odunundan balta ve kazma sapı yapılır. Çiçekleri kaynatılıp suyu içilirse boğaz ağrısına iyi geldiği söyleniyor.

Tespit yeri : Ceylanlı, Kırıkhan-Merkez

Kaynak kişi : Mehmet KÖSE, Ümmü Gülsüm YILMAZ

Bitki no : HA 1032

Prunus L.

**Prunus x domestica L.*

Türkçe isim : Erik

Yerel isim : Erik

Yöresel bilgi : Yapıştırıcı

Kullanılan kısım: Reçine

Element : -

Hayat formu : Ph

Yöresel Kullanım: Yöresel adı emzik olan reçinesi toplanıp küçük bir şişeye konur, üzerine az miktarda tükürük veya su eklenip, bir çubuk yardımıyla iyice karıştırılır ve şişenin ağzı kapatılır. Her kullanımdan önce karıştırma işi yapılarak yapıştırıcı olarak kullanılır.

Tespit yeri : Ceylanlı

Kaynak kişi : Mehmet KÖSE

Bitki no : HA 1049

Pyracantha L.

Pyracantha coccinea M.Roem.

Türkçe isim : Tavşan elması

Yerel isim : Ateş diken

Yöresel bilgi :-

Kullanılan kısım: -

Element :-

Hayat formu : Ph

Yöresel Kullanım: Yörede etnobotanik açıdan sadece isim olarak biliniyor.

Tespit yeri : Ceylanlı

Kaynak kişi : Hacer KÖSE

Bitki no : HA 1144

Rosa L.

Rosa canina L.

Türkçe isim : Yabani gül

Yerel isim : İt gülü

Yöresel bilgi :Oyun

Kullanılan kısım: Meyve

Element :-

Hayat formu : Ph

Yöresel Kullanım: Çocuklar oyun amaçlı olgun meyvenin tohumlarını arkadaşlarının ense kısmından kıyafetlerinin içeri dökerlermiş. Tohumlar döküldüğü deriyi geçici olarak bir süre yakar ve acıtmış.

Tespit yeri : Ceylanlı

Kaynak kişi : Mehmet KÖSE

Bitki no : HA 1221

**Rosa spp.*

Türkçe isim : Gül

Yerel isim : Gül

Yöresel bilgi : Gıda

Kullanılan kısım: Çiçek

Element :-

Hayat formu : Ph

Yöresel Kullanım: Çiçeklerinden reçel yapılır.

Tespit yeri : Ceylanlı(Eşmişek Yaylası)

Kaynak kişi : Güllü KÖSE

Bitki no : HA 1256

Rubus L.

Rubus sanctus Schreb.

Türkçe isim : Çobankösteği

Yerel isim : Böğürtlen

Yöresel bilgi-1: Gıda

Yöresel bilgi-2: Tıbbi

Kullanılan kısım: Meyve, Kök

Element : -

Hayat formu : Ph

Yöresel Kullanım: Meyvesinden reçel yapılır. Yöresel olarak ışgın denilen taze sürgünleri soyularak yenir. Kökü kaynatılıp suyu içilirse vücuttaki iltihabı söktüğü söyleniyor.

Tespit yeri : Ceylanlı, Yusufllu

Kaynak kişi : Nurcan ÖNDER, Hacer KÖSE

Bitki no : HA 1329

Sarcopterium L.

Sarcopoterium spinosum (L.) Spach

Türkçe isim : Abdestbozan

Yerel isim : Palan

Yöresel bilgi-1: Gıda

Yöresel bilgi-2: Ev eşyası

Yöresel bilgi-3: Oyun

Kullanılan kısım: Tüm bitki

Element : Doğu Akdeniz

Hayat formu : Ch

Yöresel Kullanım: Meyvesi yenir. Toprağı tutsun diye toprak evlerin yöresel olarak siik denilen dam uçlarına konup, üzerleri toprakla doldurulur. Süpürgesi yapılıır.

Yörede uzun, kıvrıkcık ve dağınık saçlar için bitkiye ithafen palan gibi olmuş deyimi kullanılır. Çocuklar oyun amaçlı meyvelerini tırnaklarının arasına koyarak patlatırlar.

Tespit yeri : Ceylanlı

Kaynak kişi : Mehmet KÖSE, Hacer KÖSE

Bitki no : HA 1091

Sanguisorba L.

Sanguisorba minor L. subsp. minor

Türkçe isim : Çayırdüğmesi

Yerel isim : Dağdağan otu, Dardağan otu

Yöresel bilgi : Tıbbi

Kullanılan kısım: Tüm bitki

Element : -

Hayat formu : Ph

Yöresel Kullanım: Bitki dövülüp, topuk dikenini veya kapalı yaraların üzerine konursa iyi geldiği söyleniyor.

Tespit yeri : Ceylanlı

Kaynak kişi : Mustafa KÖSE, Hatice EFE

Bitki no : HA 1349

RUTACEAE

Citrus L.

**Citrus aurantium L.*

Türkçe isim : Turunç

Yerel isim : Turunç

Yöresel bilgi : Tıbbi

Kullanılan kısım: Meyve

Element : -

Hayat formu : Ph

Yöresel Kullanım: Meyvesinden yenilirse baş ağrısına iyi geldiği söyleniyor.

Tespit yeri : Ceylanlı

Kaynak kişi : Medine SAVA

Bitki no : HA 1020

**Citrus limon* (L.) Burm.f.

Türkçe isim : Limon

Yerel isim : Limon

Yöresel bilgi : Koku

Kullanılan kısım: Çiçek

Element :-

Hayat formu : Ph

Yöresel Kullanım: Güzel koku vermesi için çay demlenecek suya çiçekleri konur.

Tespit yeri : Ceylanlı

Kaynak kişi : Nuran KAFAS

Bitki no : HA 1263

**Citrus reticulata* Blanco

Türkçe isim : Mandalina

Yerel isim : Mandalina

Yöresel bilgi : Koku

Kullanılan kısım: Çiçek

Element :-

Hayat formu : Ph

Yöresel Kullanım: Güzel koku vermesi için çay demlenecek suya çiçekleri konur.

Tespit yeri : Ceylanlı

Kaynak kişi : Nuran KAFAS

Bitki no : HA 1283

**Citrus sinensis* (L.) Osbeck

Türkçe isim : Portakal

Yerel isim : Portakal

Yöresel bilgi-1: Koku

Yöresel bilgi-2: Ev eşyası

Kullanılan kısım: Çiçek, Gövde

Element :-

Hayat formu : Ph

Yöresel Kullanım: Güzel koku vermesi için çay demlenecek suya çiçekleri konur.

Odunundan kaşık ve yöresel adı çömçe olan büyük kepçe yapılır.

Tespit yeri : Ceylanlı

Kaynak kişi : Nuran KAFAS, Mehmet KÖSE

Bitki no : HA 1341

SALICACEAE

Populus L.

**Populus nigra L. subsp. nigra*

Türkçe isim : Karakavak

Yerel isim : Kavak

Yöresel bilgi-1: Ev eşyası

Yöresel bilgi-2: Tıbbi

Kullanılan kısım: Tüm bitki

Element : Avrupa-Sibirya

Hayat formu : Ph

Yöresel Kullanım: Taze sürgünlerinden sele veya sepet örülür. Odunundan fırın küreği, tuzlu yoğurt küreği, kürek sapı, kaşık ve yöresel olarak çömçe denilen büyük kepçe ve yayık için kullanılan fiçi yapılır. Yaprakları doğranıp 10-15 dakika kaynatılıp suyu 10-15 gün boyunca sabah akşam içilirse diz ağrısı ve kireçlenmelere iyi gelir.

Tespit yeri : Karataş, Özsoğuksu, Yalangoz, Ceylanlı

Kaynak kişi : Hatice GELİK, Fadıma ATEŞ, Hatun ARIK, Meryem GÖÇER, Mehmet KÖSE

Bitki no : HA 1011

SANTALACEAE

Osyris L.

Osyris alba L.

Türkçe isim : Süpürge çalısı

Yerel isim : Deli boruk

Yöresel bilgi : Ev eşyası

Kullanılan kısım: Tüm bitki

Element : Akdeniz

Hayat formu : Ph

Yöresel Kullanım: Yörede çalı süpürgesi olarak bilinen süpürgesi yapılır.

Tespit yeri : Alabeyli, Kırıkhan Merkez

Kaynak kişi : Ali GÖVLER, Kamile GEZER

Bitki no : HA 1356

SCROPHULARIACEAE

Verbascum L.

Verbascum sinuatum L. subsp. *sinuatum* var. *sinuatum*

Türkçe isim : Bodan otu

Yerel isim : Sığırkuyruğu

Yöresel bilgi : Gıda

Kullanılan kısım: Tüm bitki

Element : Akdeniz

Hayat formu : H

Yöresel Kullanım: Yöresel olarak ışgın denilen taze sürgünleri soyularak yenir.

Tespit yeri : Ceylanlı

Kaynak kişi : Hacer KÖSE, Mehmet KÖSE

Bitki no : HA 1024

SOLANACEAE

Solanum L.

Solanum americanum Mill.

Türkçe isim : İt üzümü

Yerel isim : Kuş üzümü

Yöresel bilgi : Tıbbi

Kullanılan kısım: Meyve

Element : -

Hayat formu : Th

Yöresel Kullanım: Olgun meyveler zeytinyağı içerisinde kaynatılır ve buharı ağızdan solunur. Bir miktar soluyunca ağızdan salya akmaya başlar. Bu salyalar içerisinde su

bulunan bir kavanoza akıtılır. Ağız içerisindeki özellikle diş çürüğündeki kurtların döküldüğü ve suda görüldüğü söyleniyor.

Tespit yeri : Ceylanlı

Kaynak kişi : Mehmet KÖSE, Hacer KÖSE

Bitki no : HA 1078

STYRACACEAE

Styrax L.

Styrax officinalis L.

Türkçe isim : Ayı fındığı

Yerel isim : Tesbih ağacı

Yöresel bilgi : Avlanma

Kullanılan kısım: Meyve

Element : -

Hayat formu : Ph

Yöresel Kullanım: Meyvesi balık avlamada kullanılır. Meyveler biraz dövülür ve bir bez torba içine konduktan sonra, derelerde oluşturulan küçük gölet gibi az miktarda su birikintilerinin içine atılır. Bir müddet bekleyince balıklar su yüzüne çıkar.

Tespit yeri : Ceylanlı

Kaynak kişi : Mehmet KÖSE

Bitki no : HA 1133

THYMELAEACEAE

Daphne L.

Daphne sericea Vahl subsp. *sericea*

Türkçe isim : Tavuk çiçeği

Yerel isim : Ezeltene

Yöresel bilgi : -

Kullanılan kısım: -

Element :-

Hayat formu : Ph

Yöresel Kullanım: Yörede etnobotanik açıdan sadece isim olarak biliniyor.

Tespit yeri : Ceylanlı

Kaynak kişi : Abdullah SAVA, Mehmet KÖSE

Bitki no : HA 1342

URTICACEAE

Urtica L.

Urtica dioica L. subsp. *diocia*

Türkçe isim : Isırgan

Yerel isim : Isırgan

Yöresel bilgi-1: Gıda

Yöresel bilgi-2: Tıbbi

Kullanılan kısım: Tüm bitki

Element : Avrupa-Sibirya

Hayat formu : H

Yöresel Kullanım: Salatası yapılır. Doğanıp soğanla karıştırılarak böreği yapılır. Haşlanarak yenir ya da çayı yapılarak tüketilirse şeker ve tansiyon hastalığına iyi gelir. Havanda dövülüp içerisine un ve su katılarak bulamacı yapılır. Bu bulamaç dize vurulursa diz ağrısına iyi gelir. 2 su bardağı kaynar suya 1 avuç içi ısırgan atılır, 5 dakika kaynatılıp, 5 dakika demlemeye bırakılır ve süzülüp 10-15 gün boyunca sabah akşam 1 su bardağı içilirse akciğerdeki balgamı söktürdüğü, eklem romatizmasına iyi geldiği ve karaciğerin temizlenmesini sağladığı söyleniyor.

Tespit yeri : Ceylanlı, Aydınli, Camızkışlası, Özsoğuksu, Kurtlusoguksu, Yalangoz

Kaynak kişi : Mediha KÖSEZADE, Emine YILMAZ, Döndü ÇOLAK, Naime GELEGEN, Hatun ARIK, Firdevs KURAL, Meryem GÖÇER

Bitki no : HA 1252

VITACEAE

Vitis L.

**Vitis vinifera* L.

Türkçe isim : Asma

Yerel isim : Asma

Yöresel bilgi-1: Gıda

Yöresel bilgi-2: Yakacak

Kullanılan kısım: Tüm bitki

Element : -

Hayat formu : Ph

Yöresel Kullanım: Taze yaprakları ile sarma yemeği yapılır. Işgın denen ekşi tadındaki sürgünleri yenilir. Yaprakalrı öfelemeç(kısır) yemeği ile birlikte marul gibi tüketilir. Goruk denilen ham meyvesi tuza banarak yenir. Ayrıca olgun meyvelerinden pekmez yapılır. Budama sonucu kesilen çırpı olarak ifade edilen dalları ekmek ve yemek yapımında yakacak kullanılır. Ayrıca bitki bahçe ve damlarda hayma adı verilen gölgelikler oluşturmak için kullanılır.

Tespit yeri : Mehmet KÖSE

Kaynak kişi : Ceylanlı

Bitki no : HA 1250

XANTHORRHOEACEAE

Asphodelus L.

Asphodelus aestivus Brot.

Türkçe isim : Çiriş otu

Yerel isim : Çiriş

Yöresel bilgi-1: Gıda

Yöresel bilgi-2: Yapıştırıcı

Kullanılan kısım: Kök, Yaprak

Element : Akdeniz

Hayat formu : Cr-G

Yöresel Kullanım: Kökünden ve taze yapraklarından yöresel olarak lepe adı verilen sulu pilavı yapılır. Yaprakları doğranıp soğan ve yağ ile kavrulur ve yenir. Yapraklarından sarma, börek ve yoğurtlaması yapılır. Kök kısmı dilimlenip kurutulur, sonra dövülerek içine az miktarda su katılarak tutkal yapılır.

Tespit yeri : Ceylanlı, Gövdere

Kaynak kişi : Mehmet KÖSE, Zeynep GENÇ, Mehmet GENÇ, İlyas DULUM, Hüsamettin ŞULAN

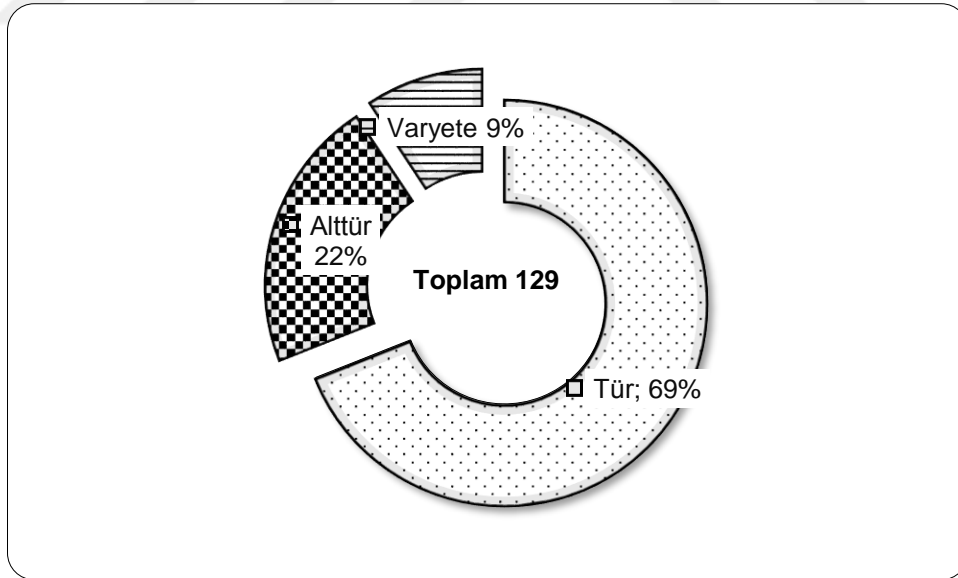
Bitki no : HA 1333

5. SONUÇLAR ve ÖNERİLER

Etnobotanik çalışmalar bitki kullanımına ait geleneksel bilgilerin unutulmasını veya kaybolmasını önlemesi ve ülkemizin etnobotanik envanterinin oluşturulması açısından önemli bir kaynak teşkil etmektedir.

Kırıkhan ilçesinde ve çevre köylerinde yapılan bu araştırma sonucunda yörenin florasından yola çıkılarak doğal ve kültür bitkilerinin yerel adlarını, kullanım amaç ve şekillerini gösteren etnobotanik bir çalışma yapılmıştır.

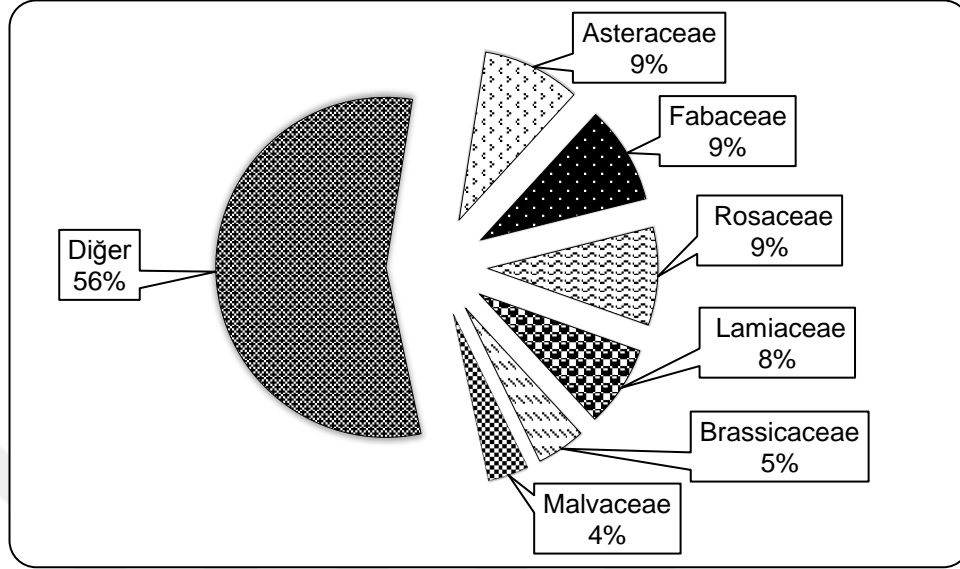
Çalışma sonucunda 60 familya ve 116 cinse bağlı 129 takson (89 tür, 28 alttür ve 12 varyete) tespit edilmiştir (Şekil 5.1). Bu taksonlardan 2 tanesi Mycophyta aleminden Ascomycota diviziyosuna diğerleri ise Plantae aleminden Pteridophyta diviziyosu (1) Spermatophyta diviziyosunun Gymnospermae (1) ve Angiospermae (125) alt diviziyosuna aittir.



Şekil 5. 1. Tespit edilen taksonların yüzde olarak dağılımı

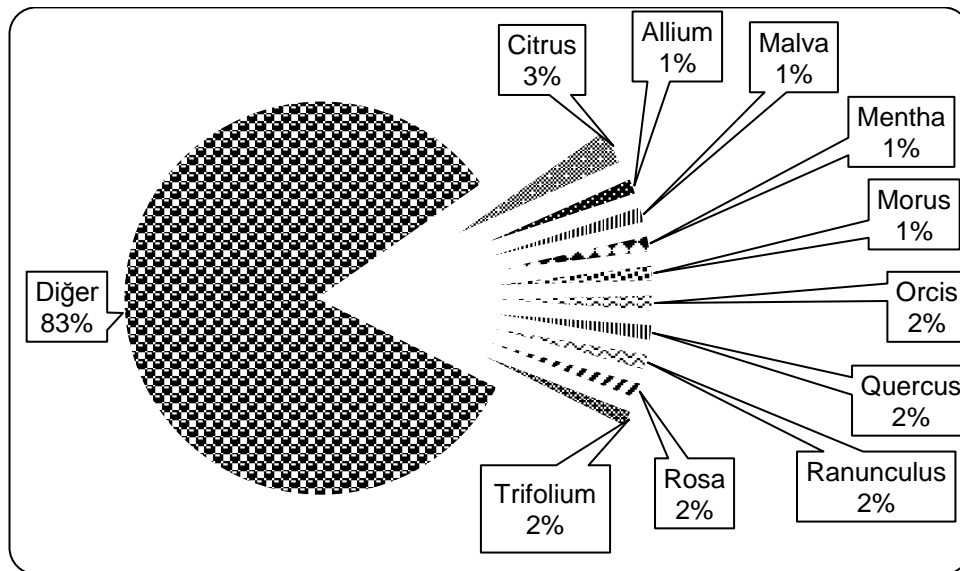
Çalışma sırasında tespit edilen taksonların bağlı oldukları familya açısından değerlendirildiğinde en fazla takson içeren familyalar Asteraceae (12), Fabaceae (12),

Rosaceae (12), Lamiaceae (10), Brassicaceae (6) ve Malvaceae (5) sıralaması ile dikkat çekmektedir (Şekil 5.2).



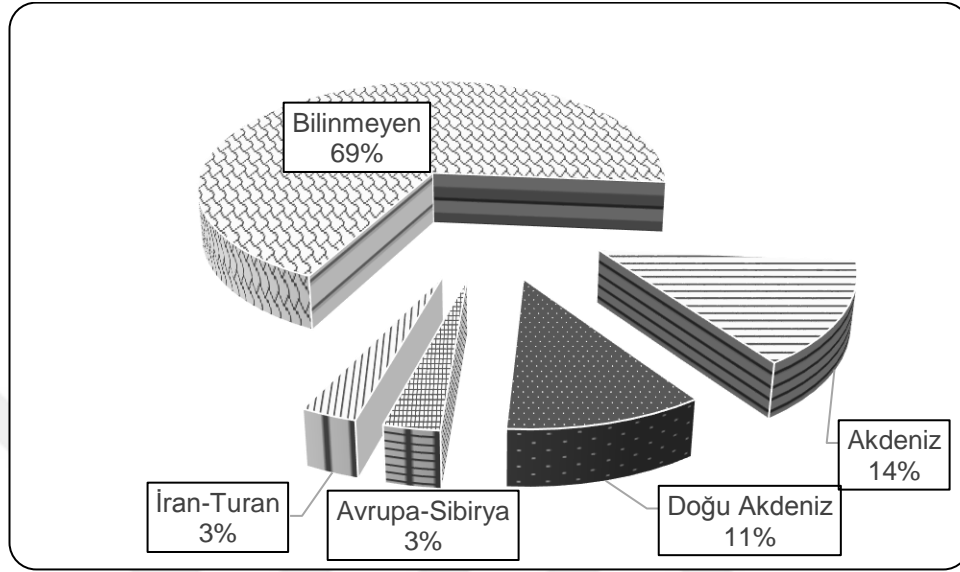
Şekil 5. 2. Tespit edilen en fazla taksona sahip familyalar

Çalışma alanında tespit edilen en fazla taksona sahip cinsler ise *Citrus* L. (4), *Allium* L. (2), *Malva* L. (2), *Mentha* L. (2), *Morus* L. (2), *Orcis* L. (2), *Quercus* L. (2), *Ranunculus* L. (2), *Rosa* L. (2) ve *Trifolium* (2) olup, diğerleri 1 takson ile temsil edilmektedir (Şekil 5.3).



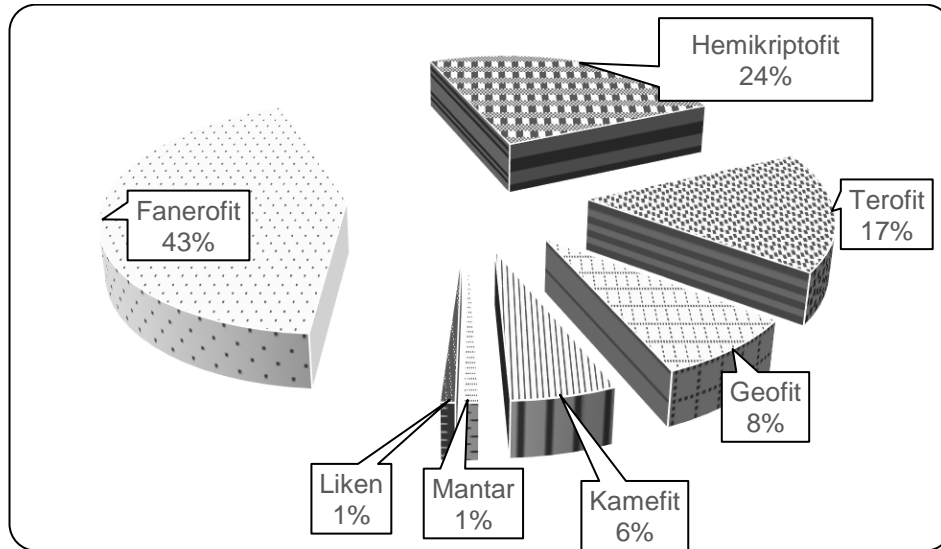
Şekil 5. 3. Tespit edilen en fazla taksona sahip cinsler

Çalışma alanında tespit edilen taksonları fitocoğrafik açıdan değerlendirildiğinde; Akdeniz (18), Doğu Akdeniz (14) Avrupa-Sibirya (4), İran-Turan (4) ve elementleri ve bilinmeyenler (89) olarak sıralanmıştır (Şekil 5.4.).



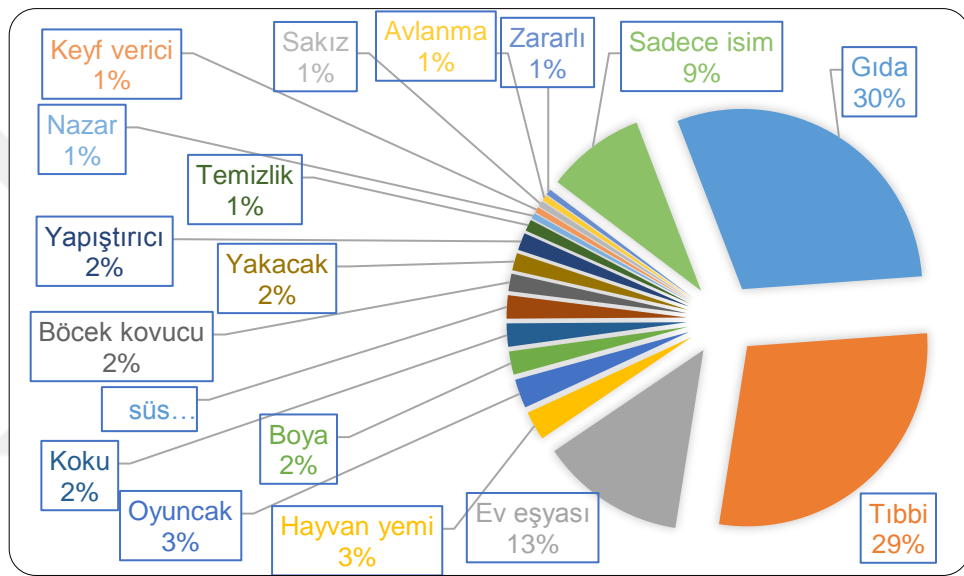
Şekil 5. 4. Taksonların fitocoğrafik bölgelere göre yüzde olarak dağılımı

Etnobotanik çalışma sırasında tespit edilen taksonlar Raunkiaer (1934) hayat formlarına göre değerlendirildiğinde bunların 54 tanesi fanerofit, 33 tanesi hemikriptofit, 22 tanesi terofit, 10 tanesi geofit, 7 tanesi kamefit, 1 tanesi eğrelti, 1 tanesi mantar ve 1 tanesi likenidir (Şekil 5.5).



Şekil 5. 5. Taksonların Raunkiaer (1934)'e göre hayat formları dağılımı

Kırıkhan ilçesinden tespit edilen taksonları etnobotanik bakımından değerlendirdiğimizde; 57 tanesinin gıda, 55 tanesinin tıbbi, 25 tanesinin ev eşyası 5 tanesinin yemi, 5 tanesinin oyuncak, 4 tanesinin boya, 4 tanesinin koku, 4 tanesinin süs, 3 tanesinin böcek kovucu, 3 tanesinin yakacak, 3 tanesinin yapıştırıcı, 2 tanesinin temizlik, 1 tanesinin nazar, 1 tanesinin keyf verici, 1 tanesinin avlanma, 1 tanesinin ise sakız amaçlı olarak halk tarafından kullanıldığı tespit edilmiştir. Ayrıca bu taksonlardan 1 tanesi zararlı olarak tanımlanırken 17 tanesi halk tarafından sadece isim olarak bilinmektedir(Şekil 5.6).



Şekil 5. 6. Tespit edilen taksonların etnobotanik açıdan yöresel kullanım bilgileri

Son yıllarda ülkemiz genelinde etnobotanik alanında yapılan çalışmalarda artış olduğu gözlemlenmiştir. Bunda en önemli etken üniversitelerin ilgili bölümlerindeki bilim insanlarının bu konuya olan ilgilerinin artmasıdır. Bu ilginin nedenlerinden biri son yıllarda insanların özellikle sağlık yaşam veya çeşitli hastalıkların tedavisi için doğal bitkilerden yararlanma yollarını araştırmalarıdır. Buna bağlı olarak yapılan etnobotanik araştırmalar ile giderek unutulmaya başlanan bitkilere ait çeşitli kullanım amaçlarının, özellikle tıbbi, kayıt altına alınması mümkün olmaktadır.

Etnobotanik çalışmaların en önemli unsurları geleneksel bitki kullanım bilgisine sahip olan kaynak kişilerdir. Genellikle yaş olarak büyük olan bu kaynak kişilerin zamanla bu dünyadan göç etmesi sonucunda var olan bu bilgiler de kaybolmaktadır.

Bu kaynak kişiler genellikle kırsal kesimlerde yaşamlarını sürdürmekte iken yaşlanmaya bağlı olarak kentlerde bulunan çocuklarının yanında yaşamaya başlamasıyla birlikte bitkilerin kullanımına ait bilgiler de zamanla unutulmaktadır.

Ayrıca kentleşmenin artması ve kentlere ulaşımın kolaylaşması ile birlikte, insanlar ihtiyaç duyduğu ilaç ve besinlere kolay ulaşabilmekte ve eskiden beri süregelen bilgilerin kullanımına çok fazla gerek duymamaktadır.

Hatay'ın Kırıkhan ilçesinde yapılmış olan bu çalışmada daha önce yapılmış olan birçok etnobotanik çalışmada olduğu gibi bitkilerin geleneksel kullanımında gıda ve tıbbi amaçlı kullanım ilk sırada yer almaktadır (Çizelge 5.1).

Çizelge 5. 1. Hatay ilinde yapılan etnobotanik çalışmaların sonuçlarının karşılaştırılması

| Etnobotanik Çalışmalar | Yöresel Kullanım | | | | |
|--|------------------|-------|-----|---------|-------|
| | Gıda | Tıbbi | Yem | Yakacak | Diğer |
| Kırıkhan (Arslantaş, 2020) | 57 | 56 | 5 | 3 | 54 |
| Antakya-Defene (Güzel ve Güzelşemme, 2018) | 33 | 33 | - | - | - |
| Aktepe ve Zeytinoba (Abuzar, 2018) | 46 | 30 | 10 | 6 | 28 |
| Serinyol-Alahan (Altay ve ark., 2015a) | - | 102 | - | - | 155 |
| Serinyol-Alahan (Altay ve Karahan., 2012) | 26 | 8 | | 4 | 27 |
| Antakya (Altay ve Çelik, 2011) | 10 | 5 | - | - | |
| Hatay (Ayanoğlu ve ark.,1999) | - | 80 | - | - | - |
| Hatay-Kahramanmaraş (İlçim ve Varol, 1996) | 16 | 21 | - | - | 13 |

Çizelge 5.1'e dikkat edilirse bölgede yapılan çalışmalar içerisinde bitkilerin yöresel kullanımları bakımından değerlendirildiğinde bitkilerin gıda olarak kullanım bilgisine en fazla bu çalışmada ulaşılmıştır.

Ayrıca çalışma alanında daha önce yapılan çalışmalar karşılaştırıldığında etnobotanik özellikleri yönünden bu çalışma ile ilk kez tespiti yapılan 44 tane takson çizelge 5.2.'de belirtilmiştir.

Çizelge 5. 2. Çalışma alanında etnobotanik açıdan ilk kez tespiti yapılan takson isimleri

| No | Takson İsimleri | No | Takson İsimleri |
|-----|--|-----|--|
| 1. | <i>Lecokia cretica</i> (Lam.) DC. | 23. | <i>Hippocrepis emerus</i> (L.) Lassen subsp. <i>emerus</i> |
| 2. | <i>Apium nodiflorum</i> (L.) Lag. | 24. | * <i>Phaseolus vulgaris</i> L. |
| 3. | <i>Bellis perennis</i> L. | 25. | <i>Trifolium pauciflorum</i> d'Urv. |
| 4. | * <i>Calendula officinalis</i> L. | 26. | <i>Vicia cassia</i> Boiss. |
| 5. | <i>Centaurea iberica</i> Spreng. | 27. | <i>Erodium cicutarium</i> (L.) L Hér. subsp. <i>cicutarium</i> |
| 6. | <i>Chondrilla juncea</i> L. | 28. | <i>Hypericum olympicum</i> f. <i>olypticum</i> |
| 7. | <i>Doronicum orientale</i> Hoffm. | 29. | <i>Juncus acutus</i> L. subsp. <i>acutus</i> |
| 8. | <i>Gundelia tournefortii</i> L. var. <i>tournefortii</i> | 30. | * <i>Mentha x piperita</i> L. |
| 9. | <i>Inula viscosa</i> (L.) Aiton | 31. | <i>Nepeta caesarea</i> Boiss. |
| 10. | <i>Lactuca saligna</i> L. | 32. | <i>Thymbra sintenisii</i> Bornm. & Azn. subsp. <i>sintenisii</i> |
| 11. | <i>Taraxacum aleppicum</i> Dahlst. | 33. | <i>Tulipa armena</i> Boiss. var. <i>armena</i> |
| 12. | <i>Tripleurospermum oreades</i> (Boiss.) Rech.f. var. <i>oreades</i> | 34. | <i>Alcea apterocarpa</i> (Fenzl) Boiss. |
| 13. | <i>Lepidium spinosum</i> Ard. | 35. | <i>Tilia tomentosa</i> Moench |
| 14. | <i>Sinapis arvensis</i> L. | 36. | <i>Morchella</i> Dill. ex L. |
| 15. | <i>Lonicera etrusca</i> Santi subsp. <i>etrusca</i> | 37. | <i>Parmelia</i> Ach. |
| 16. | <i>Saponaria officinalis</i> L. | 38. | <i>Melica ciliata</i> L. subsp. <i>ciliata</i> |
| 17. | <i>Silene vulgaris</i> (Moench) Garcke | 39. | * <i>Cerasus avium</i> (L.) Moench |
| 18. | <i>Stellaria media</i> (L.) Vill. subsp. <i>media</i> | 40. | <i>Crataegus azarolus</i> L. var. <i>azarolus</i> |
| 19. | <i>Cornus mas</i> L. | 41. | <i>Pyracantha coccinea</i> M.Roem. |
| 20. | <i>Lagenaria siceraria</i> (Molina) Standl. | 42. | <i>Sanguisorba minor</i> L. subsp. <i>Minor</i> |
| 21. | <i>Arbutus andrachne</i> L. | 43. | * <i>Citrus aurantium</i> L. |
| 22. | ● <i>Euphorbia anacampseros</i> Boiss. var. <i>anacampseros</i> | 44. | <i>Styrax officinalis</i> L. |

Genel olarak diğer etnobotanik çalışmalarda da gözlemlendiği gibi bu çalışmada da yaşlı olarak tabir edilen kaynak kişilerin dışındaki orta ve genç kişilerin geleneksel olarak yörede çeşitli amaçlar için kullanılan bitkilerin birçoğunun ismini büyüklerinden duymuş olmalarına rağmen hem bitkinin kendisi hem de kullanımı hakkındaki bilgilerinin yetersiz olduğu gözlemlenmiştir.

Ayrıca yörede kırsal alanlardan toplanan bazı bitkilerin semt pazarlarında halen satılması da yaş farkı olmaksızın yöre insanı açısından bu bitkilere ait kullanım bilgisinin kaybolmasını önlemesi de önemli bir olgudur.

Yapılan bu çalışma ile dağlık kesimlerde yaşayan yöre halkının farklı bitkilerden farklı şekillerde yararlandığı, ovalık kesimlerde yaşayan yöre halkının ise genelde aynı bitkilerden yararlandığı tespit edilmiştir.

Çalışma alanında kullanılan bitkilerden özellikle defne, zeytin ve portakal gibi ekonomik değeri yüksek olanlarının üretimlerinin artırıldığı gözlemlenmiş olup, ekonomik değeri yüksek olmayan baharat çay vb. kullanıma sahip bitkilerin ise taze olarak veya kendine özgü yöntemlerle kurutulmak suretiyle pazarlarda satılmakta olduğu anlaşılmıştır.

Genel olarak kaynak kişiler ile birlikte yılın farklı mevsimlerinde toplanmaya çalışılan bitkilerde ormanlık alanların tahrip edilmesi, basın ve medya yoluyla öğrenilen bazı bitkilere yöre insanının daha çok talep göstermesi gibi sebeplerden dolayı bitkileri kolay bilinen ve bulunabilen yaşam yerlerinde bulmakta zorluklar yaşanmıştır.

Hatay ili Kırıkhan ilçesi genelinde yapılan bu çalışma ile yöre halkı tarafından yörede bulunan bitkilerden geleneksel olarak yararlanma amaçları ve yöntemleri kayıt altına alınmıştır. Yapılan çalışmanın yörede etnobotanik konusunda çalışma yapacak olan diğer çalışmalara da kaynak olarak kullanılması ümit edilmektedir.

KAYNAKLAR

- ABUZAR, B., 2018, Aktepe ve Zeytinoba Köyleri (Hassa \ Hatay) Arasında Kalan Bölgenin Florası ve Etnobotaniği Üzerinde Araştırmalar. Harran Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Şanlıurfa,103s.
- ALTAY, V., ve ÇELİK, O., 2011 Antakya Semt Pazarlarındaki Bazı Doğal Bitkilerin Etnobotanik Yönden Araştırılması. *Biyoloji Bilimleri Araştırma Dergisi*, 4 (2): 137-139.
- ALTAY, V., ve KARAHAN, F., 2012 Tayfur Sökmen Kampüsü (Antakya-Hatay) ve Çevresinde Bulunan Bitkiler Üzerine Etnobotanik Bir Araştırma. *Karadeniz Fen Bilimleri Dergisi*, 2(7):13-28.
- ALTAY, V., KESKİN, M. ve KARAHAN, F., 2015a Mustafa Kemal Üniversitesi Tayfur Sökmen Kampüsü (Antakya-Hatay/Türkiye)'nün Bitki Biyoçeşitliliğinin İnsan Sağlığı Açısından Değerlendirilmesi. *International Journal of Scientific and Technological Research*,1(2):83-103.
- ALTAY, V., KARAHAN, F., SARCAN, Y.B., and İLÇİM, A., 2015b. An Ethnobotanical Research on Wild Plants Sold in Kırıkhan District (Hatay/Turkey) Herbalists and Local Markets. *Biological Diversity and Conservation*, 8(2): 81-91.
- AYANOĞLU, F., MERT, A., ve KAYA, D. A. 1999. Hatay Yöresinde Halk Arasında Kullanılan Bazı Önemli Tıbbi ve Kokulu Bitkilerin Tespiti Ve Toplanması. *Mustafa Kemal Üniversitesi Ziraat Fakültesi Dergisi*, 101.
- BRUMMITT, R.K., POWELL, C.E.,(eds.) 1992. *Authors of Plant Names*, Royal Botanic Garden, Kew.
- BOYRAZ, Z. 2004. Kuruluşu, Gelişmesi ve Fonksiyonları Açısından Kırıkhan Şehri. *Doğu Coğrafya Dergisi*, (11): 327-352.
- CAN, R.R., 2019. Kırıkhan İlçesi'nin Coğrafi Etüdü. Atatürk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, Erzurum, 446 s.
- DAVIS, P.H., (ed.) 1965-1985. *Flora of Turkey and the East Aegean Islands*, Vols. 1-9. Edinburgh University Press, Edinburgh.
- DAVIS, P.H., MILL, R.R., and TAN, K., (eds.) 1988. *Flora of Turkey and the East Aegean Islands*, Vol. 10 (supplement). Edinburgh University Press, Edinburgh.
- DEMİR, H. 2016. Kırıkhan İlçesi'nin (Hatay) Beşeri ve Ekonomik Özellikleri. Mustafa Kemal Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Hatay, 181 s.
- ERBAY, M. Ş., ANIL, S., and MELİKOĞLU, G., 2016 Plants Used in Traditional Treatment Against Anemia in Turkey. *Marmara Pharmaceutical Journal*, 20(2):164-171.
- ERSOY, Ş., 1984, Kırıkhan (Hatay) İlçesi ve Dolayının Jeolojisi. İstanbul Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul, 40 s.
- GÜNER, A., ÖZHATAY, N., EKİM, T., and BAŞER, K.H.C., 2000. *Flora of Turkey and the East Aegean Islands (Supplement 2)*. 11. Edinburgh University Press, Edinburgh.

- GÜNER, A., ASLAN, S., EKİM, T., VURAL, M. ve BABAC, M.T. (edlr.) 2012. Türkiye Bitkileri Listesi (Damarlı Bitkiler). Nezahat Gökyiğit Botanik Bahçesi ve Flora Araştırmaları Derneği Yayını. İstanbul.
- GÜZEL, Y., ve GÜZELSEMME, M., 2018 Hatay'ın Antakya ve Defne İlçelerinde Bitki Çayı Olarak Kullanılan Yabani Bitkiler. *Anadolu*, 28(1): 1-5.
- İLÇİM, A. ve VAROL, Ö., 1996 Hatay ve Kahramanmaraş İllerindeki Bazı Bitkilerin Etnobotanik Özellikleri. *Ot Sistematik Botanik Dergisi*, 3: 169-74.
- KARAHAN, F., ALTAY, V., ve KESKİN, M., 2015 Antakya (Hatay-Türkiye)'nin El Sanatlarında Kullanılan Odunsu Bitkiler Üzerine Etnobotanik Bir Çalışma *International Journal of Scientific and Technological Research* 1(1):1-18
- KAYIKÇI, S., ALTAY, V., ve GÜZEL, Y., 2012 Hatay İlinde Yayılış Gösteren Bazı Geofit Bitki Türleri Üzerine Bir İnceleme. *Biyoloji Bilimleri Araştırma Dergisi*, 5(2): 139-143.
- KESKİN, M., ve ALPINAR, K., 2002. Kışlak (Yayladağı-Hatay) Hakkında Etnobotanik Bir Araştırma. *Ot Sistematik Botanik Dergisi*, 9(2): 91-100.
- KÖSE, Y.B., OCAK, A., DURAN, A., ve ÖZTÜRK, M., 2005. Eskişehir Kent Florasına Ait Bazı Bitkilerin Tıbbi Kullanımları ve Türkçe Yerel Adları. *Süleyman Demirel Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 9:155-163.
- MERT, A., ŞAHİN, C.B., ve AKÇALI, C.T., 2017 Hatay Yöresinde Doğal Olarak Yayılış Gösteren Bazı Tıbbi Bitkilerin Ekonomik Önemleri ve Kullanımları. *Türk Bilimsel Derlemeler Dergisi*, 10(1): 35-37.
- PEI, S., 1995. Ethnobotany and Sustainable Use of Plant Resource in the HKH Mountain Region. Planning Workshop on Ethnobotany and its Application to Conservation and Community Development in the Hindu Kush Himalayan (HKH), Nepal.
- RAHMAN, I. U., AFZAL, A., IQBAL, Z., IJAZ, F., ALI, N., SHAH, M., ULLAH, S. and BUSSMANN, R. W., 2018. Historical Perspectives of Ethnobotany. *Clinics in Dermatology*, 37 (4): 382-388.
- RAUNKIAER, C., 1934. *The Life Forms of Plants and Statistical Plant Geography*. Oxford University Press, London.
- SCHULTZ, R.E., and R.F. Raffauf. 1990. *the Healing Forest: Medicinal and Toxic Plants of the Northwest Amazonia*. Portland, OR: Dioscorides Press.
- YILMAZ, M., OK, T., 2012 Geyik Elması (*Malus trilobata* C.K. Schneid.)'nin Bazı Biyolojik, Ekolojik ve Etnobotanik Özellikleri. *Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Doğa Bilimleri Dergisi, Özel Sayı*,156-160.
- YOUNG, K. J. 2017. *Ethnobotany*. Chelsea House Publishers, USA. 112 p.

ÖZGEÇMİŞ

KİŞİSEL BİLGİLER

Adı Soyadı : Hülya ARSLANTAŞ
Uyruğu : T.C.
Doğum Yeri ve Tarihi : Antakya / 1986
Telefon : 0 507 942 70 79
e-mail : hulya_biyolog@hotmail.com

EĞİTİM

| Derece | Ad, İl, İlçe | Bitirme yılı |
|---------------|---|--------------|
| Lise | : Kırıkhan Gazi Lisesi | 2003 |
| Üniversite | : Mustafa Kemal Üniversitesi | 2008 |
| Yüksek Lisans | : Harran Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü | |

İŞ DENEYİMLERİ

| YIL | Kurum | Görev |
|-----------|-------------------------------------|--------------|
| 2009-2010 | Gaziantep Emniyet Müdürlüğü | Polis Memuru |
| 2010-2015 | Gaziantep Polis Meslek Yüksek Okulu | Polis Memuru |
| 2015-2020 | Şanlıurfa Emniyet Müdürlüğü | Polis Memuru |

UZMANLIK ALANI : Etnobotanik

YABANCI DİLLER : İngilizce

EKLER



Şekil 1. Ceylanlı (Gödere Yaylası) Köyü'nde kaynak kişiler ile yöresel bilgilerin kaydedilmesi



Şekil 2. Ceylanlı (Alan Yaylası) Köyü'nde kaynak kişiler ile yöresel bilgilerin kaydedilmesi



Şekil 3. Ceylanlı Köyü'nde kaynak kişiler ile yöresel bilgilerin kaydedilmesi



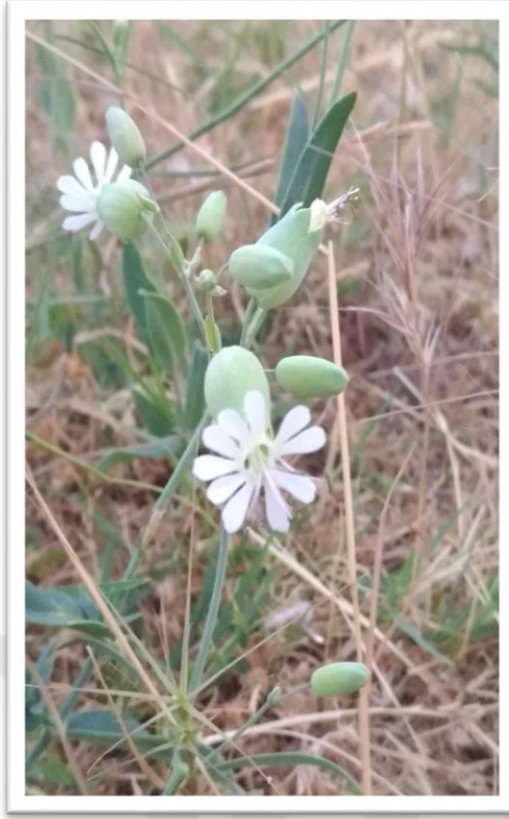
Şekil 4. Gölbaşı Köyü'nde kaynak kişiler ile yöresel bilgilerin kaydedilmesi



Şekil 5. Kırıkhan İlçesi Pazar yerinde kaynak kişiler ile yöresel bilgilerin kaydedilmesi



Şekil 6. Kırıkhan İlçesi Pazar yerinde kaynak kişiler ile yöresel bilgilerin kaydedilmesi



Şekil 7. Gıcıllok otu ve yöresel gıcıllok otu ile yapılan bulama çorbası



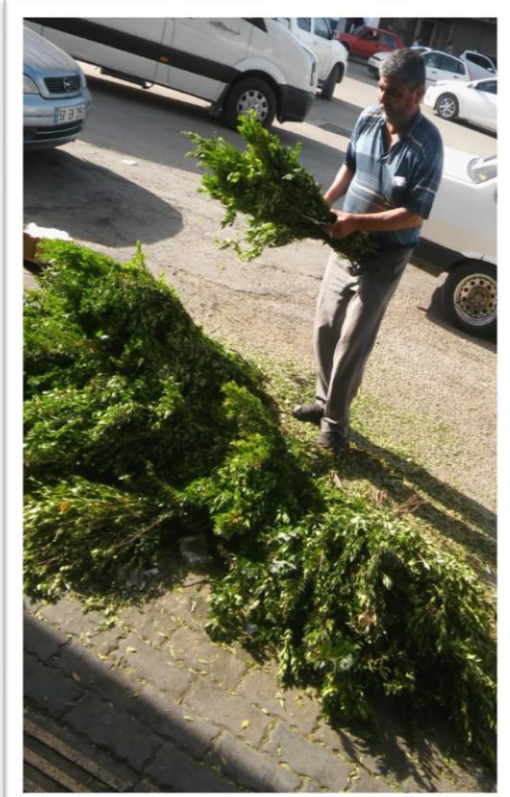
Şekil 8. Gızılback otu ve Gızılback eşkilemesi



Şekil 9. Kekik ve Kekikli sülk (Çökelek)



Şekil 10. Pancar, pancardan yapılan nar ekşili pancar çorbası ve tirşik çorbası



Şekil 11. Gıda olarak tüketilen ve bayramlarda mezarların üstüne konulan Hambelis



Şekil 12. İncir tı (ham meyve) ile mayalanan keçi sütünden yapılan teleme



Şekil 13. Kangal



Şekil 14. Hartlap motuğu



Şekil 15. Kekik ve gıfif ile yapılan yeşil zeytin salatası



Şekil 16. Ebelik ve ebelik eşkilemesi(sulu sarmiçi)





Şekil 17. Çam kabuğundan yapılan oyuncak



Şekil 18. Nar çubuklarından yapılan sele ve sepet



Şekil 19. Çalı (Deli boruk) süpürgesi



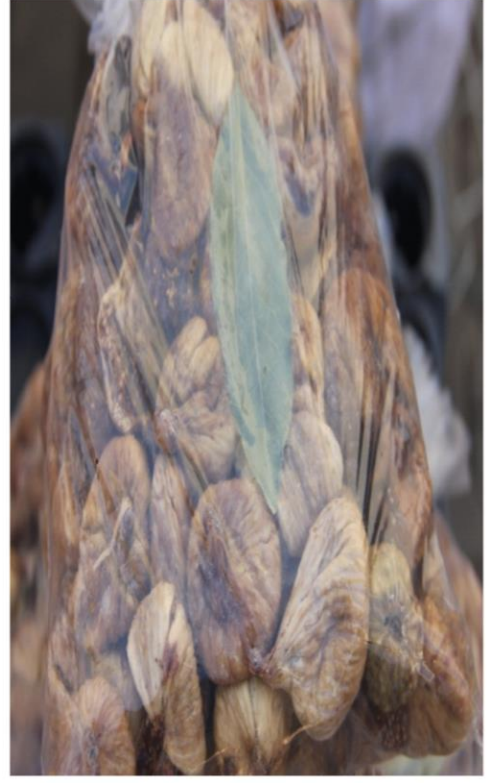
Şekil 20. Bastır süpürgesi



Şekil 21. Kernepe kabacı



Şekil 22. Çeşitli ağaçlardan yapılmış tahta kaşık ve çömçeler



Şekil 23. Har (defne) çeşitli kullanım alanları